

WOLF: BOG OČE
freska na Vrhniki

Slikar Janez Wolf (1825—1884).

Spisal Viktor Steska.

V začetku devetnajstega veka se je slučajno sešlo v Rimu nekaj mladih nemških slikarjev, ki so sklenili prijateljsko zvezo, ki so skupaj stanovali, vzajemno delali in se učili ter drug drugega navduševali za enake vzore. Bili so ti slikarji pozneje tako prosluli mojstri: Overbeck (1789—1869), Cornelius (1786—1867), Schadow (1789—1862), Veit Filip (1793—1877), Schnorr (1794—1872) in pozneje Jos. Führich (1800—1876) itd. Tem umetnikom ni ugajal tedaj navadni šolski pouk, ki je neprenehoma ponavljal, naj učenci posnemajo stare slike, in kateremu je bila le antika vzor. Učenci so se pač naučili risati in tudi barve uporabljati, sicer so pa bile njih slike hladne, brez pravega življenja. Ti mladi duhovi so pa hrepeneli v slikah po življenju. Učili so se sicer tudi po starih dobrih mojstrih, zlasti po fra Angeliku, Rafaelu in Michelangelu, toda glavni vzor jim je bila narava. Zato piše Overbeck: „Narava je in ostane edina umetnikova učiteljica, vendar mora umetnik vedno s pametjo razločevati, kaj je umetnosti primerno in iste vredno.“ Pozneje je Anzelm Feuerbach podobno misel zapisal: „Samo v temeljitem proučevanju narave je večer napredek.“ Ker so ti mladi umetniki tako pridno proučevali naravo, premostrivali stare mojstre, čitali zgodovino, premišljevali pesnike in se zlasti vtopili v sv. pismo, zato so tako krepko napredovali in kmalu zasloveli po vsem svetu. Nazarenci so jim rekli, drugi so jih nazivali tudi romantike. V cerkvenem slikarstvu so brezdvomno dosegli velikanske uspehe, zato je bil njih vpliv na vse mlajše umetnike očividni. Cerkveni sli-

karji se ga doslej še niso mogli iznebiti in se ga še dolgo ne bodo.

Janez Wolf je zastopnik teh slikarjev na Slovenskem. Na njegovih delih se poznajo sledovi teh slikarjev. Tuintam srečavamo sličnosti, ki spominjajo na Schnorra, Führicha, Steinla, Overbecka, pa tudi na Kaulbacha. Priznati pa moramo, da ta sličnost Wolfu ni v kvar. Zakaj Wolf teh slikarjev ni kopiral, ampak je pri njih našel podobno misel, enako snov; to je potem predelal v svoji duši in ustvaril samostojno delo.

Cerkveno slikarstvo je resno in zahteva od umetnika, da se ga loti ne le z bistro glavo in s spretno roko, temveč tudi z vernim srcem. Te lastnosti so romantiki združevali, zato so pa bila njihova dela pripravni vzori vsem našim poznejšim cerkvenim slikarjem, zlasti pa Wolfu.¹

I.

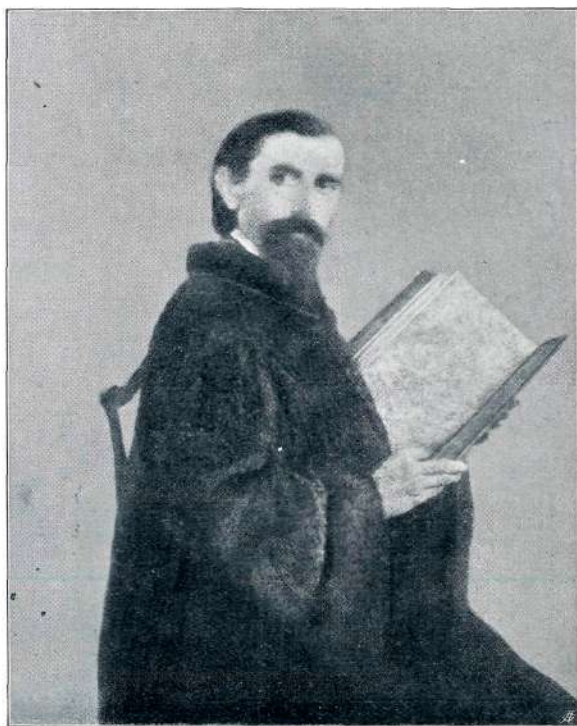
Na sv. Štefana dan 26. decembra 1825 je povila Jera Payer v Leskovcu pri Krškem št. 64 sinka, ki je dobil pri sv. krstu ime Janez Evangelist. Krstil ga je Jakob Zupanec, za botra sta mu pa bila župan Boštjan Fritz in njegova soproga Uršula. Oče, ki se

¹ Kratke življenjepise so objavili ob njegovi smrti skoro vsi slovenski listi, na pr. Ljubljanski Zvon, 1885, 55; Kres, 1885, 64; Slovan, 1885, 12; Slovenec, 1884, 13. decembra; Slov. Narod, 1884, 16. decembra. — Več o njem ima Dr. C. Wurzbachi: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich; 27. zvezek, str. 292 - 294.

je dal vpisati v rojstno matico, je bil Janez Wolf,¹ c. kr. podporočnik in zemljemerec. (Krstna matica v Leskovcu.)

Po svojem očetu, ki se pa ni z materjo poročil, si je pozneje privzel priimek Wolf in kot tak je znan javnosti. Doma v Leskovcu je dovršil domačo šolo, dokler ni odšel na frančiškansko gimnazijo v Novem mestu l. 1836.

Mehka materina odgoja je zapustila neizbrisne sledove v njegovi duši. Nekaj nemirnega je bilo v njegovi naravi, zato ni imel jasnega smotra, niti dovolj krepke volje, da bi gladko dosegel svoj namen.

PO FOTOGRAFIJI
SLIKAR JANEZ WOLF

V tretjem gimnazijskem razredu je l. 1839. obesil šolo na klin in se po Wurzbachu menda celo nekoliko časa potepal s cigani po novomeški okolici. To romantično življenje seveda ni moglo dolgo trajati. Kam torej?

Na gimnaziji je imel še največ veselja za risanje. Neki frančiškanski učitelj ga je baje še posebej učil. Vsled tega je vstopil v uk pri sobnem slikarju Gorenjcu. Hitro je napredoval, da se je upal še kot mladenič poslikati strop cerkvice sv. Ane v Leskovcu. Naslikal je dve sliki, ki sta še dandanes ohranjeni.

¹ Schematismus des Laibacher Gouvernement-Gebietes f. d. Jahr 1824, str. 146: k. k. Illyr. Provinzial-Catastral-Vermessung: Johann Wolf, k. k. Unterlieutenant vom Pensionsstand.

Prva kaže Marijo Brezmadežno, stoječo na zemeljski krogli; kača se vije pod njenimi nogami; poleg nje sta na vsaki strani sv. Ana in sv. Joahim, na vrhu plava Bog Oče, spodaj pa skupina angelov. Nad korom je druga slika: Marija se vzdiguje na oblakih proti nebu, spodaj gleda za njo petero apostolov. (Poročilo g. Iv. Opeka.)

Iz Novega mesta je šel v Ljubljano k sobnemu slikarju Burja, pri katerem je delal tedaj Ivan Borovsky, s katerim je ostal prijatelj do smrti. Odtod je odšel v Linc, kjer je sodeloval pri preslikavanju neke cerkve, kar se pa ni posebno obneslo.

Ker je leta 1845. dopolnil 20. leto in bil potrjen v vojake, je moral vstopiti v domači polk št. 17, tedaj imenovan po svojem imetniku Hohenlohe.

Kot vojak je bival nekaj časa na Ogrskem, večinoma pa v Italiji, kar je njegove želje po slikarski umetnosti še bolj podžigalo.

Čeprav ni imel do vojaškega stanu posebnega veselja, je vendar napredoval. Nosil je „suknjo belo“ po italijanskih bojiščih l. 1848. in 1849. Bojeval se je zoper Piemontce in laške upornike. L. 1849. je postal poročnik, 28. avgusta 1854. pa je bil povišan v nadporočnika in polkovnega pribočnika. Služboval je v Ankoni in Benetkah. Rima ni videl. Vojaški stan je zapustil 31. oktobra 1854, menda vsled dvo-boja. Res je imel na desnici čez vrhnjo roko in sredinec brazgotino. Že kot častnik se je v Benetkah vadil v slikanju in obiskoval akademijo, sedaj se je pa popolnoma posvetil slikarstvu.

Na mal listič je z vodenimi barvami naslikal sebe kot častnika na konju, kako v diru hiti med svet in ozirajoč se nazaj z roko kaže slovo vojaščini, kakor bi hotel reči: Z Bogom! V drugo, meni svetlejšo in milejšo življenje hitim!

Toda tudi to življenje ni bilo lahko in prijetno. Čeprav ga je boginja umetnosti poljubila, je moral vendarle za vsakdanji kruh skrbeti. Pripovedujejo, da je moral včasih z lončkom v roki čakati pred samostanom, ko so jedi delili. Vse pa kaže, da to ni resnica, marveč da je to izporočilo le pritiklina iz življenja kakega drugega slikarja. Morda je Wolf pripovedoval kdaj ta dogodek, pa ga kdo ni prav razumel in zato njemu pripisoval. Najboljši poznavalci Wolfovega življenja trdijo, da je imel Wolf tedaj, ko je kvitiral, že izgovorjeno službo modelirskega risarja pri švedskem podjetniku Hasselquistu, ki je v svoji tvornici vlival bronaste izdelke, krogle, vrata, razne okraske itd. Tu je imel stalen zaslužek. Dela je bilo včasih mnogo, včasih manj. Wolf je risal razne vzorce. S to službo je bil z najpotrebnejšim preskrbljen, obenem se je pa uril v risanju, v prostem času je pa obiskoval akademijo in se vadil v slikarstvu. Želel je postati pravi umetnik.

Kot bivši nadporočnik in dokaj izobražen mož si je pridobil kmalu ugled med ondotnimi slikarji. Zlasti se je sprijaznil s Cánonom (Iv. pl. Straširipka, 1829—1885), ki je bil tudi vojak od l. 1848—1855. Njegova je n. pr. slika velikega oltarja v križanski cerkvi v Ljubljani. Drugi znameniti prijatelj mu je bil Anzelm Feuerbach (1829—1880). Feuerbach Wolfa ni pozabil. Ko je l. 1874. potoval skozi Ljubljano, mu je svoj prihod pismeno naznanil. Wolfa je to izporočilo zelo razveselilo. S Simonom Ogrinom sta atelier lepo osnažila in uredila. Wolf je potem Feuerbacha peljal na izprehod na Dunajsko cesto, ker je Feuerbach želel videti Triglav.

Konstantin pl. Wurzbach pripoveduje še naslednjo dogodbo: Kako je Feuerbach Wolfa kot umetnika cenil, se jasno vidi iz okolnosti, da je Wolfa povabil, naj mu pride na Dunaj pomagat slikati al fresco avlo dunajske akademije za umetnost, katero delo je ministrstvo za bogočastje in uk poverilo Feuerbachu. Gotovo bi se tu Wolfu odprl nov svet in prisojena bi mu bila sijajnejša bodočnost, pa Feuerbachova smrt je preprečila načrt. Ta pripoved pa ne sloni na resnici, ker je Feuerbach slikal za to avlo „Padec titanov“ (Titanensturz) z oljnatimi barvami, čeprav slike vsled prenagle smrti ni popolnoma dovršil.

Štiri leta se je Wolf pridno učil v Benetkah, marljivo snemal po cerkvah in v akademiji lepe nabožne slike, da bi imel za poznejšo dobo pripravljene vzorce. L. 1858. se povrne v svojo domovino in se naseli v Ljubljani. Tu se oženi 27. maja 1858 z Nežo Sernitz¹ in se nastani v župniji sv. Jakoba, kjer se mu je rodila 16. januarja 1859. prva hčerka Nežica, ki je pa že 2. februarja 1860 umrla. Druga hčerka je bila rojena 17. februarja 1860 in ta še živi. Boter je bil obema slikar Ivan Borovsky. Pozneje se je naselil v Šent Vidu pri Ljubljani pri podobarju Mateju Tomcu, kjer je sedaj gostilna „Pri jagru“.

Razmere Wolfu niso bile tedaj neugodne. Umetnikov so takrat potrebovali na Kranjskem. Langus je že l. 1855. izdihnil, Kurz pl. Goldenstein je imel sicer mnogo posla, pa v dobi političnih bojov ni bil kaj priljubljen in se je l. 1867. preselil v Gradec; Stroy ni bil posebno produktiven in je slikal večinoma portrete, kakor tudi Juri Tavčar v Rožnih ulicah, Matej Koželj je bil šele pričetnik, le P. Künl je imel precej naročnikov. Dela ni manjkalo, čeprav ubožni naročniki niso mogli sijajno plačevati. Sicer pa tedaj življenje v Ljubljani ni bilo drago.

¹ Poroka je bila v trnovski župniji, ker je nevesta stanovala v Krakovem st. 44. Njen oče je bil mesar in hišni posestnik. Wolf je stanoval tedaj v kolizejskem predmestju št. 84; ženin je bil star 33 let, nevesta, rojena 10. januarja 1828 pa 30 let.

V začetku je Wolf izvrševal manjša dela. Med prva spada preslikanje kapelice na Dobrovi. M. B. je še precej trdo risana, Bog Oče proti cerkvi je boljši. Pozneje je dobival stalna naročila. Njegov hišni gospodar v Šent Vidu, podobar Matej Tomc, je imel vedno mnogo naročil za oltarje, prižnice itd. Za slike je večinoma priporočal Wolfa. Cerkevnikova žena pri ljubljanski stolnici M. Rasp je izdelovala bandera. Slike je naročala pri Wolfu. Tako je postal Wolf cerkven slikar.

Prvikrat beremo njegovo ime v Novicah (1859, 400), ko je slikal z Borovskim strop svetišča v trnovski cerkvi v Ljubljani in ko je moral razširiti sliki sv. Janeza Krstnika in Brezmadežne, obe Mencingerjevi, za novi veliki oltar, ker sta bili prekratki.

WOLF: STROP NAD VELIKIM OLTARJEM V VELIKIH LAŠČAH

L. 1860. je slikal za trnovsko cerkev božji grob. Pogodba je bila sklenjena 16. januarja 1860. Za delo je dobil 170 gld., pozneje še 8 gld. in za dodatno delo še 50 gld. Leta 1861. je naslikal za trnovsko cerkev prosojno sliko Kristusa na Oljski gori s štirimi postranskimi podobami. (Podatki gosp. župnika Vrhovnika.)

Okrog l. 1861. je naslikal manjšo podobo sv. Štefana, ki jo je volil 17. avgusta 1907 zamrli slavinski župnik Matija Prijatelj zavodu sv. Stanislava v Šent Vidu.

L. 1861. ali 1862. je slikal strop svetišča župne cerkve v Velikih Laščah. Ta cerkev je bila l. 1857. nanovo sezidana in 16. septembra 1860 posvečena. Treba jo je bilo še okrasiti. Wolf je naslikal na mokri omet Marijino vnebovzetje s skupinami angelov.

Leta 1863. je dovršil slikanje župne cerkve v Trbovljah. Na čelu nad velikimi vrati je naslikal Boga Očeta, ki z razprostrtimi rokami blagoslavlja ljudstvo, nekoliko više pa sv. Družino, Jezusa ob

rokah Marije in Jožefa. Tudi notranjost cerkve je okrasil s freskami. Sredi cerkvenega stropa se razprostira Bog Oče, blagoslavlja svet; pred njimi, je sv. Martin, ki deli siromaku svoj plašč, in nekoliko više zopet sv. Martin, sprejet v nebeško slavo. Ostali del stropa je okrasil z raznobarnimi arabeskami, zlasti okvire teh slik. Ljudem je posebno uporaba zlate barve ugajala.

Ob straneh in sicer na levi in desni pod stropom nad okni, je po osmero slik: prva na moški strani pri koru kraljevega pevca Davida, njemu nasproti na levi sv. Cecilije; potem na vsaki strani po šest apostolov, naposled na desni Jezus, sedeč na

WOLF: KLIC K POSLEDNJI SODBI
freska ob nekdanji zakristiji pri Sv. Jakobu v Ljubljani

četverih Ecehielovih živalih, njemu nasproti pa sv. Pavel. Apostoli so značilno naslikani glede postave in obrazov, da jih je lahko razločevati. Ob slavoloku vihtita dva angela kadilnico. Napis: Posvečeno bodi Tvoje ime. Poleg desnega stranskega oltarja visi na zidu velika oljnata slika M. B. v nebo vzete ($4 \times 2,5 m$). Posneta je po Tizianovi Assunti. V nasprotnem oltarju je slika M. B. sv. rožnega venca. Spredaj na zidu pa je naslikan sv. Alojzij, ki mu angeli vijejo zasluge v podobi vencev, pripravljajoč mu nebeško slavo. — To delo je poveril Wolfu župnik Jožef Hašnik.

Dopisnik Zgodnje Danice (1863, 126) dostavlja k temu popisu slik: Posebno naj nas še to veseli,

da imamo domorodca, ki je to izvrstno delo ne po tujih vzorih, ampak po lastnih izumih, tako primerno, naravno in dobro izvršil, da v resnici delo delavca hvali. Upati smemo, da utegnemo imeti Wolfa v naši kroniki med prvimi slikarji, če bo zvesto napredoval v slikarstvu.

L. 1864. je naslikal za veliki oltar v Sostrem župnega patrona sv. Lenarta. Isto leto v začetku julija je izpostavil v reduti 3 m visoko in 2 m široko sliko za bratovščino sv. Uršule v Dobropoljah. Slika predočuje izpostavljeno sv. Rešnje Telo, katero molita sv. Uršula in sv. Alojzij in pod tema ljudje raznih stanov. Vse osebe na sliki lepo izražajo s svetim strahom zedinjeno ljubezen pred skrivnostnim Veličastvom. (Danica 1864, 159.)

V Šmartinu pri Kranju je okrasil l. 1865. pročelje župne cerkve s sliko sv. Martina, ki na konju sedeč z mečem deli svoj plašč siromaku.

Isto leto je slikal na mokri omet v kapelici sv. Frančiška v Stražišču pri Kranju. Uprizoril je razen Boga Očeta sredi svoda na levi strani sv. Frančiška Ksaverijana, ki pridiguje poganom, na desni krščujočega kraljico, nad zakristijskimi vrati pa sv. Frančiška Asiškega, ko prejema rane.

Neposredno na meji kranjske dežele na goriški strani je župna cerkev sv. Jakoba v Štjaku. Tu je Wolf l. 1866. za 200 gld. ob svoji hrani poslikal strop svetišča in pa stene od okrajkov do stropa. Na stropu je največja slika, predstavljajoča presveto Trojico: Bog Oče z žezlom v roki, Bog Sin s križem in Sveti Duh v podobi goloba. Pod sv. Trojico je pet angelskih glav, plavajočih v oblakih. Ob tej glavni sliki sta na vsaki strani po en angel, držeča kadilnico, ki jo vihtita proti sv. Trojici. Dalje sta na stropu še dva cerkvena učenika: sv. Ambrož s pluvialom in štolo, poleg njega pa angel, držeč v rokah napis: Te Deum laudamus; na evangelijski pa sv. Avguštin tudi v pluvialu z angelom, ki ima žlico v rokah. Oba svetnika povzdigujeta oči in roke proti sv. Trojici. Na steni epistelske strani se vrste: prerok Jeremija, tožeč nad razvalinami jeruzalemskega mesta, Daniel z levom, sv. Blaž s svečo in David s harfo, nazadnje pa Mozes na Sinajski gori. Slike so lepe in dobro ohranjene. (Poročilo g. kurata Iv. Franketa.)

L. 1866. je Wolf naslikal za glavni oltar v Zalem logu sliko Marijinega vnebovzeta. (Volčič: Življenje prebl. D. M., 8. snopič, str. 242.)

Zgodnja Danica je pisala (1866, 173), da je bila v Wolfovem stanovanju zraven deželne hiše 1. avgusta 1866 razstavljena slika sv. Ruperta za župno cerkev sv. Ruperta na Dolenjskem. Poročevalec je pripomnil: Častiljivost presvete Trojice, pobožnost sv. Ruperta, zamaknjenost angelov, vsesplošna dostojnost odlikuje sliko. Upam, da se domači umet-

nosti, ki se nekaj let sem tako prijazno razcveta, bliža najveselejša doba. Treba je samo umetnikom dati priložnosti in pa gledati, da bo njih trud dostojno obdarovan.

L. 1867. je dovršil Wolf za župno cerkev v Šent Juriju pod Kumom sv. Karola Boromejskega in sv. Janeza Nepomučana skupno na eni sliki (vis. 150 cm) in dve manjši sliki: sv. Izidora in sv. Notburgo. (Danica, 1867, 176). Knezoškof dr. Vidmar je ob posvečevanju cerkve daroval lepo Pustavrhovo kopijo sv. Katarine ali, kakor ljudje mislijo, sv. Barbare, posneto po velesovski sliki Kremser-Schmidtovi.

Wolf je dobil l. 1867. nalogo, naj okraši tabernakelj v novi starološki cerkvi. Kako je to izvršil?

levi strani po 15 črevljev visoki sliki, katerih prva kaže sv. Pavla slovo od Efežanov v Miletu, druga pa njegov nagovor pred areopagom v Atenah, ali če si ogledaš tri evangeliste in sv. Jerneja na obeh straneh kake tri črevlje od tal, moraš priznati, da je vse delo mojstrsko izpeljano. Kdor želi kako cerkev z lepimi slikami okrasiti, se ne bo kesal, ako delo izroči Wolfu. (Danica 1867, 282.)

Posestnik Skale je dal l. 1868. obnoviti znamenje v Kravji dolini (Radeckega cesta) v Ljubljani. Wolf je naslikal na pločvino: sv. Janeza Krstnika, sv. Petra, sv. Florijana in sv. Hieronima; okraske je pa napravil Borovsky. (Danica 1868, 214.) Ko so po potresu znamenje podrl, so slike prišle v muzej

WOLF: SV. MARKA
freska na Vrhniki

WOLF: SV. JERNEJ
freska na Vrhniki

WOLF: SV. LUKA
freska na Vrhniki

Danica 1867, 260, sporoča: Nad Gospodovo hišico zagledaš dvanajst apostolov, v sredi med njimi božjega Učenika, gledajočega svoje učence s hostijo v rokah. Zdi se človeku, kakor bi ga slišal govoriti: „Vzemite in jejte, to je moje telo.“ Na vsaki strani tabernaklja se vidijo podobe ostalih šesterih zakramentov in zraven na listni strani darovanje Abelovo in Kajново, na evangelijski strani pa izguba raja. Na steni za glavnim oltarjem je naslikal na mokri omet sv. Jurija po Fernkornovem kipu. Ko so postavili nov oltar, je morala slika izginiti.

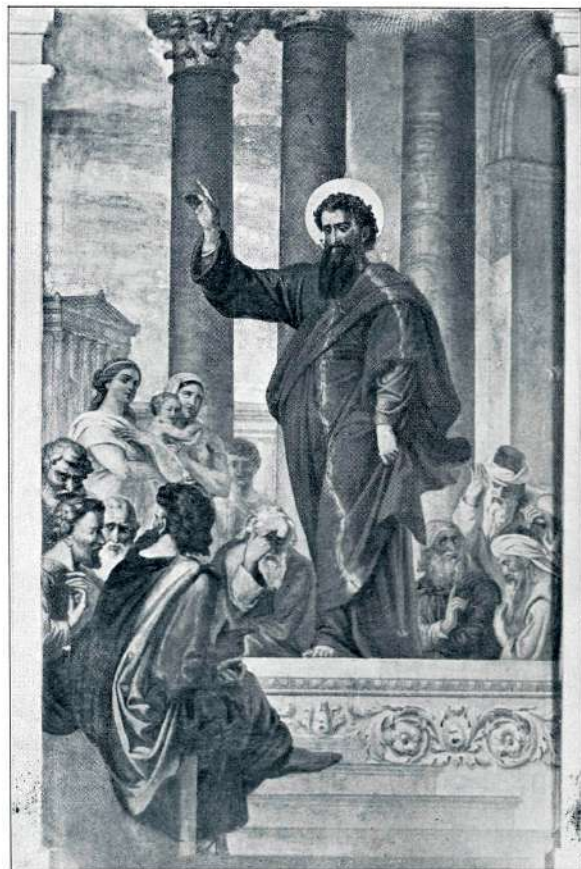
Za Rako je l. 1867. naslikal podobo sv. Trojice nad tronom sv. Lavrencija v velikem oltarju. (Danica 1867, 198.)

Naposled je l. 1867. preslikal tudi prezbitarij na Vrhniki. Poročevalec hvali delo: Če pogledaš na oboku Boga Očeta v oblakih, obdanega z veliko trumo angelov mnogotere velikosti in oblike; ali na

Rudolfinum. Slikar Ludovik Grilc jih je nekoliko obnovil.

Namesto poprejšnje, l. 1823. slikane, že operle solnčne ure profesorja Franka na zakristijski steni pri Sv. Jakobu v Ljubljani je napravil Wolf l. 1868. novo, blizu 10 m visoko in 6 m široko podobo s solnčno uro vred. Misel je kaj bistroumna. Zveličar prihaja na oblakih neba sodit žive in mrtve. Sredi podobe je pozlačeno kazalo, naokrog pa dvanajst srebrnih nebesnih znamenj na višnjevi podlagi, kar se posebno lepo podaja. Krog teh so številke. Kristus okrožujejo trije angeli; prvi s križem, drugi s tehtnico in mečem, tretji z odprto sodnjo knjigo. Okoli številčnice in pod njo so štiri angeli, obrnjeni na vse strani sveta s trobentami v rokah, zvesto pričakujejo povelja, da bi zatrobili: „Vstanite, mrtvi, in pojdite k sodbi!“ Ne manj pomenljiv je bil napis. Pod številkami se namreč hero besede, ki so na stari

solnčni uri vseučilišnega poslopja v Salamanki na Španskem zapisane: Quaelibet vulnerat, ultima necat, t. j. vsaka rani, zadnja umori, ali vsaka ubija, zadnja ubije. Spodaj so pa zapisane svetopisemske besede: „Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit“, slovenski: Čujte in molite, ker ne veste, katero uro vaš Gospod pride. (Danica 1868, 240.) Žal, da je to fresko potres pokončal. Na njenem mestu stoji sedanji zvonik. Dobro, da se je ohranila vsaj fotografija.

WOLF: SV. PAVEL PRIDIGUJE V ATENAH
freska na Vrhniki

Leto pozneje, 1869, je dobil Wolf povabilo, naj prenovi pri Sv. Jakobu v Ljubljani v prezbiteriju sliko na mokri omet, ki tvori dozdevni oltarni nastavek. L. 1774. je namreč požar pokončal v vsej cerkvi freske. Ko so cerkev popravljali, so cerkev kar pobelili, le za velikim oltarjem so napravili sliko v podobi oltarnega nastavka. Ko so te slike izgubile svojo lepoto, jih je Langus l. 1828., ko se je vrnil iz Rima, popravil, hoteč se izuriti v freskah. Ker se je v teku časa več kosov zidu odkrušilo, je Wolf l. 1869. sliko obnovil, vendar pa jo je precej izpremenil. Poprejšnja je imela na levi strani sv. Ta-

deja in sv. Pavla, na desni sv. Janeza in sv. Petra, v sredi pa na platno slikanega sv. Jakoba, na vrhu pa Marijo, ki jo spremljajo angelci v nebesa. Wolf je naslikal sv. Petra in Pavla in simbolične skupine, poočitujoče tri božje čednosti: vero, upanje in ljubezen. Simbol vere je posebno globoko zamišljen: Mati žaluje za svojim umrlim otrokom, angel ji pa kaže s prstom v višavo, češ da najde tolažbo v veri, ki nas uči, da je večno življenje in da se bomo zopet videli. Za vzor je Wolfu služil kameniti oltar

WOLF: SV. MATEJ
freska na Vrhniki

sv. Ignacija v Jezusovi cerkvi v Rimu, ki mu je načrt napravil Andrej Pozzo. Za fresko in za prenovo slike sv. Jakoba je prejel umetnik 1000 gld. Pri delu sta pomagala Wolfu Juri Tavčar in Iv. Borovsky. Z delom je pričel v avgustu in ga dokončal 13. novembra 1869.

Bržkone je takoj nato odšel na Vrabče pri Vipavi, kjer je okrasil svetišče s prigodbami iz življenja Marijinega. Upodobil je naslednje skupine: 1. Marijino oznanjenje, 2. obisk pri teti Elizabeti, 3. Jezusovo rojstvo, 4. beg v Egipt, 5. angel oznanja sv. Jožefu, naj se z Jezusom in Marijo vrne

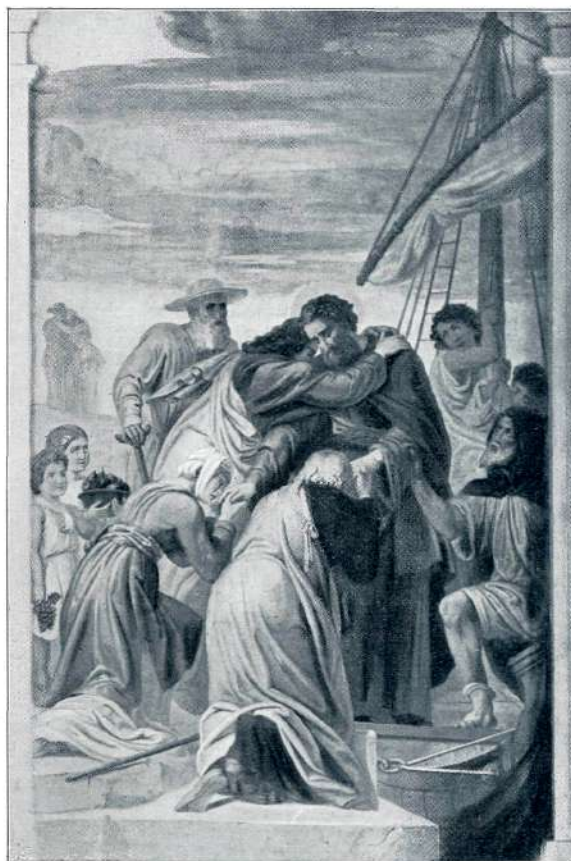
v domovino, 6. vnebovzetje. Poleg teh skupin je naslikanih še več angelcev. Delo je stalo poleg proste hrane in stanovanja 398 gld. Delal je Wolf čez zimo, ker na Vipavskem ni posebnega mraza.

L. 1870. je slikal križev pot za župno cerkev na Raki. Radosten dan je moral zanj biti 4. september, ko je bil križev pot blagoslovljen. Očividec piše (Danica 1870, 321): „Veselo pojo danes zvonovi, strel se razlega po vinskih gorica, verniki pa prihajajo v gostih tropih k prijazni cerkvi, ki sprejme danes tako imenitno napravo, kakor je za vsako cerkev sv. križev pot. Delo stane nad 1000 gld. Podobe so izdelane po znanih Führichovih risbah, katere je pa naš umetnik, skoraj bi rekel, z nedosegljivo plastiko vdihnil na platno. Z mojstrsko roko je razdelil barve, pustil sedaj senci otemniti prizore, katera nam pa vendar kaže vso risbo v mehki nežnosti, sedaj zopet luči sijati, da dihajo posamezne osebe življenje in gibanje. Ali umetnik ni bil zadovoljen z mrzlo kopijo, temveč je izrazil podobe po svoje, to bolj gorečo, ono bolj skrito, tej je izpremenil bolj primerno obraz, oni omeščal bolj neusmiljeno lice; posebno diha Kristusova podoba povsod visoko resnico.“ Te vrstice dokazujejo, da se pri Wolfu s hvalo ni skoparilo.

L. 1870. je bil Wolf pozvan na Goriško, da bi preslikal svetišče župne in dekanijske cerkve v Črničah. Pomagal mu je Janez Šubic.

Zadaj za glavnim oltarjem je naslikal župnijskega patrona sv. Vida s sv. Modestom in sv. Krescencijo pred cesarjem Domicianom, sedečim na sodnem stolu; zraven stoji že podkurjen kotel, kjer naj bi bili mučeni. Na oboku stoji Zveličar s križem na oblakih, obkrožen od angelcev, nad njim Bog Oče, pod njim pa štirje evangelisti. Na straneh stropa so še štirje cerkveni učenci, vsak v svoji dolbini: sv. Gregor, sv. Ambrož, sv. Avguštin in sv. Hieronim. Na obeh straneh svetišča je uprizoril po eno sliko iz Jezusovega življenja, in sicer na listni strani dvanajstletnega Jezusa, sedečega med pismarji, zadaj pa presenečeno Marijo z Jožefom, na evangelijski strani pa prizor, ko Jezus blagoslavlja otročiče. To sliko je izvel Janez Šubic po Wolfovem načrtu. Poleg teh prizorov je še nekaj angelcev in dekoracije. Delo je stalo 1700 gld. (Sporočilo gosp. dekana Iv. Murovca.)

Isto leto je v postnem času z Borovskim naslikal božji grob za ljubljansko stolnico. Dovolil ga je prav že zadnje ure. Stal je 600 gld. (Danica 1871, 115.) V ozadju v vrhnji luneti je uprizoril, kako polagajo Kristusa v grob. Razen Nikodema in Jožefa Arimatejca spremljajo ta dogodek Marija in

WOLF: SV. PAVEL JEMLJE SLOVO OD EFEŽANOV
freska na Vrhniki

sv. Janez, Marija Salome in sv. Magdalena. Spodaj na vsaki strani tabernaklja sta po dva evangelista, na evangelijski strani sv. Luka in sv. Janez, na epistolski pa sv. Matej in sv. Marka. Na levi steni je upodobil Jezusovo kronanje, na desni pa bičanje. Spodaj so arkade, okrašene s cveticami. Barve so žive, lepo harmonične.

(Dalje.)

Slikar Janez Wolf (1825—1884).

Spisal Viktor Steska.

(Dalje.)

Znano je, da je Julij Quaglio naslikal na zunanji steni ljubljanske stolnice začetke evangelija sv. Mateja, sv. Luka in sv. Marka. Ker so pa te slike v teku skoro dveh vekov že zelo izginile, da so se le malo še poznale, je Wolf l. 1872. obnovil sliko sv. Janeza Krstnika, krščujočega Jezusa, in Caharija,

WOLF: SV. JANEZ EVANGELIST
oltarna slika v Ribnici

ko se mu angel prikaže. Slika Marijinega oznanjenja je prišla kakih osem let pozneje na vrsto.

Za predjamsko kapelico v Trbovljah je naslikal l. 1872. sliko sv. Barbare.

Isto leto je poslikal tretje izmed dvanajsterih znamenj Marijinih na poti od Sv. Petra v Ljubljani proti D. M. v Polju. Znamenje stoji na polju blizu Sela, lučaj daleč od sedanje ceste. Slike so dosti dobro ohranjene. Marijino oznanjenje je posnel po Kremser-Schmidtovi sliki v kapeli vojaške bolnice (Izvestja Muz. društva, 1898, 40), na pročelju je

pa naslikal Boga Očeta. Barve so žive, obrazi zagoreli.

L. 1873. je napravil za Ribnico M. B. Kraljico sv. rožnega venca in krasno sliko sv. Janeza Evangelista, l. 1874. pa za isto cerkev Marijo za šmarnice. Pri tem delu ga je Feuerbach obiskal. Sliko M. B. za šmarnice v Dolenji vasi je Simon Ogrin podslikal l. 1874.

L. 1874. je dobil naročilo za sliko sv. Jurija za veliki oltar pri Sv. Juriju ob južni železnici na Štajerskem. (Danica, 1874, 395.)

L. 1875. je dovršil križev pot po Führichu za župno cerkev v Naklem, Vurnik je pa napravil okvire. Oba skupaj sta zaslužila 1258 gld. 58 kr. (Iv. Vrhovnik, Zgod. nakelske fare, 43.)

Nad stranskim vhomod pri Sv. Florijanu v Ljubljani je bila freska Janeza Potočnika: Marijino varstvo. Ta slika je vsled vremenskih nezdod, zlasti ker ni imela strehe, tako trpela, da je bila že vsa razprana in ogoljena. Simon Ogrin jo je prerisal in potem jo je Wolf iznova fresco naslikal. Delal je od 1. junija do 9. julija 1875. Slika je stala 282 gld. 95 kr. (Župn. spomenica Sv. Jakoba v Ljubljani, str. 26, 227.) Na tej sliki se je Wolf ravnal, kolikor mogoče, po stari kompoziciji. Obnova se je tako posrečila, da je Danica (1875, 231) pisala: Wolf je naslikal na presno novo podobo, in sicer tako lepo in mojstrsko, da se sme res z dobro vestjo vsakemu priporočati, kdor bi za enaka dela potreboval umetnika.

L. 1875. je za cerkev sv. Jakoba v Ljubljani naslikal prosojno sliko presv. Imena Jezusovega za 120 gld. (Župn. kronika.)

Poleti je dopolnjeval freske v Trbovljah, kjer je že l. 1863. cerkev poslikal. (Poročilo g. Simona Ogrina.) To leto je napravil tudi sliko sv. Petra za Preddvor.

V Vipavi je nameraval dekan Grabrijan s freskami oživiti stene svetišča. Na stropu so bile še stare impozantne baročne freske, toda nekoliko okajene in zaprašene, druge stene so pa bile gole. Wolf se je odločil poslikati vse tri stene tako, da bi bil od zadnje stene nekak prehod k stropnim slikam. To delo je trajalo dvoje poletij, l. 1876. in 1877. Wolf, ki fresk ni rad sam delal, si je tudi za to delo privzel sotrudnikov. Pomagali so mu Simon Ogrin,

Ludovik Grilc, en mesec Anton Jebačin in Benečan Risigaro, ki je bil sicer dober risar, pa se mu ni ljubilo delati, marveč je rajši druge gledal in zraven pušil.

Wolf je napravil osnutek za vse tri strani svetišča, pa se ga ni popolnoma držal, ampak je sproti marsikaj izpremenil, zlasti je popolnoma predrugačil glavno sliko.

Na zadnji strani nad velikim oltarjem je naslikal sv. Štefana mučenca v nebeški slavi. Svetnik plava na oblaku, dva angelca poleg njega nosita cvetje in znak mučeništva, palmovo vejico. Oblak nosijo trije angelci v raznobarnih krilih, štirje mali pa nosijo knjigo. Spodaj gleda ljudstvo. Za prve tri angelce je Simon Ogrin portretiral šolarice.

Na levi strani stoji sv. Luka, držeč knjigo „Dejanje apostolov“ z odstavkom: Stephanus vidit coelos apertos (Štefan je videl nebesa odprta), na desni pa starček, kateremu kažejo tri osebe gor k sv. Štefanu.

Na listni strani je uprizoril smrt sv. Štefana. Svetnik, od kamenjev zadet, omahuje; pobožna žena mu padec prestrega; več oseb hoče sočutno pomagati; možak v lahni obleki pobira kamenje.

Na evangelijski strani so ti-le prizori: sv. Štefan sprejet v število diaconov; prejema diakonsko čast; deli miloščino. Te slike je izvrševal Simon Ogrin; Wolf sam pa je slikal na listni strani. Pomagal mu je Lud. Grilc, ki je napravil en obraz, ornamentiko pri oknu, marmoriranje pod slikami in arhitekturni pas. (Por. S. Ogrina.)

Na teh slikah so obrazi večinoma posneti po tedaj živečih bolj znanih Vipavcih, n. pr. po grofu Lanthieriju, dekanu Grabrijanu, kaplanu Jan. Videgarju, cerkveniku itd. Osnutki teh slik so še ohranjeni in so zelo skrbno izvršeni. Tudi račun je še ves ohranjen.¹

¹ Ko se je l. 1876. pogodba sklenila, je slikar prejel na račun 60 gld.; 2. junija 50 gld.; 17. julija je bil sprejet na stan in hrano, 18. julija 50 gld.; 3. avgusta 30 gld.; 6. avgusta je došel na stan in hrano Simon Ogrin; 21. avgusta 30 gld., 3. septembra 20 gld., 11. septembra 40 gld., 26. septembra 10 gld., 1. oktobra 40 gld., 12. oktobra 30 gld., 6. novembra 151 gld. Ta dan je odšel Simon Ogrin in došel Anton Jebačin. 21. novembra 15 gld., 2. decembra 5 gld., 8. decembra 134 gld. Ta dan je Wolf odšel domov v Ljubljano in potrdil prejem 700 gld. Dekan je pripisal „recte 670 gld.“ in mu poslal 28. decembra še 50 gld. v Ljubljano. L. 1877. 13. marca 25 gld. 19. maja je zopet prišel in prejel 20 gld., od g. Mayerja pa 150 gld. na račun; 25. maja je prišel Risigaro na stan in hrano, 1. junija pa Ludovik Grilc; 28. junija 35 gld., 4. julija 10, 6. julija 30, 16. julija 70, 26. julija 5, 31. julija 50, 11. avgusta 5, 16. avgusta 20 gld.; 19. avgusta je Risigaro odšel in Simon Ogrin prišel. 25. avgusta 20, 1. septembra 50, 11. septembra 10, 14. septembra 50, 29. septembra 50, 10. oktobra 50, 18. oktobra 20, 24. oktobra 10, 30. oktobra 30, 6. novembra 20, 14. novembra 100, 21. novembra 5, 24. novembra 350, 24. novembra Grilc 20 gld. — Wolf je prejel

Ob nedeljah l. 1876. je Wolf v šoli slikal sliko M. B. za Podrago, obenem je dobil naročilo za sliko sv. Kancijana itd. na Planini pri Vipavi. (Por. Sim. Ogrina.)

L. 1878. je naslikal za cerkev v Suši pri Zalem logu podobo lavretanske Marije za veliki oltar in l. 1879. slike za oba ondotna stranska oltarja sv. Treh kraljev in smrti sv. Jožefa. (Danica, 1878, 203; 1879, 149)

Za bizeljsko podružnico sv. Antona je naslikal l. 1878. sliko sv. Antona. (Cerkv. zaukaznik lavant. škofije, 1908, 222.) Pravzaprav je pa to sliko napravil Simon Ogrin, kakor bomo še čuli.

WOLF: SV. ŠTEFAN PRIDIGUJE
osnutek za fresko v Vipavi

Od oktobra do decembra 1878. je slikal bandedski sliko za Stopiče. Na eni strani je uprizoril M. B. z božjim Detetom na levisi in z žezlom v desnici, ob straneh molita keruba z belim vencem krog glave. Na drugi strani je Jezusov krst v Jordanu.

L. 1880. je poveril Wolfu dekan Martin Skubic poslikanje svetišča župne cerkve v Ribnici. Slikar je zasnoval na oboku presv. Trojico, pred njo pa ob vsaki strani prelepo skupino angelov, ki obda-

v gotovini 1900 gld. in bil na hrani pri dekanu 10 mesecev in 26 dni. Zidar Nadlišek, ki je pripravljajl omet, je prejel 371 gld. 18 kr. Poleg tega je dekan plačal oder, apno, pesek itd.

jajo troedinega Boga. Na stranskih stenah svetišča so slike štirih evangelistov ter podobe Mozesa in sv. Janeza Krstnika v naravni velikosti, naslikane na zlati podlagi. Niže pa so v okroglih medaljonih doprsne slike cerkvenih očetov: sv. Ambroža, svetega Avguščina, sv. Hieronima in sv. Gregorja. Slike so splošno ugajale, le zvezdno nebo na oboku je nekoliko preživo. Dekoracijsko delo je prevzel Anton Jebačin. Wolf je dobil za delo 1100 gld.; vse delo je pa stalo 2300 gld. (Dr. Jos. Lesar: Življenje in delovanje dekana Mart. Skubica, str. 26, 27.) Ko je

WOLF: SV. ŠTEFAN V NEBEŠKI SLAVI
freska v Vipavi

bilo delo dovršeno, je kanonik Karol Kljun v pridigi popisoval podobe:

Nad velikim oltarjem na svodu je naslikana sv. Trojica. Podoba Boga Očeta veličastno predstavlja vsemogočnost in očetovsko skrbljivost Stvarnikovo, podoba božjega Sina ljubezen in usmiljenost Odrešenikovo; skupni vtisec slike sv. Trojice, obdane od množice angelov z milimi obrazci, je v resnici ganljiv. Ob straneh so naslikani štirje evangelisti, Mozes in sv. Janez Krstnik, na vsaki strani po tri podobe vštric za moža visoke, vsaka podoba klasično delo itd. (Danica, 1880, 357.)

Spomladi l. 1880. je Wolf dodelal sliko sv. Antona Puščavnika, skoro šest metrov visoko, za veliki oltar v Železnikih (Danica, 1880, 184 in 277). Za sliko je računal samo 100 gld. župnik Jak. Mrak mu je namaknil še 40 gld.¹

Za Sent Vid pri Ljubljani je to leto naslikal Antona Padovanskega. (Danica, 1880, 204.) Za to cerkev je naslikal tudi še Immaculato, sv. Janeza Krstnika, sv. Nikolaja in še mnogo prej božji grob, ki je sestavljen iz več delov. Ozadje napravlja Jeruzalem z Golgoto s tremi križi. Ob straneh rasto aloe in druge vzhodne rastline. Na kulisah so posamezni prizori iz Jezusovega trpljenja, n. pr. Jezus na Oljski gori, Jezusa bičajo, s trnjem kronajo, Veronični prt, insignije trpljenja, Simon pomaga Jezusu križ nesti, svete osebe pod križem, Kristusa s križa snemajo, križ z ovojem, preroka Izaija in Jeremija, v timpanu so še Marija, Magdalena in sv. Janez Ev. in Jezus vstane od mrtvih. Barve so polne, sočne; rdeča in zelena barva sta bolj temni.

Za Zagorje ob Savi je koncem l. 1880. dovršil sliko sv. Petra in Pavla za glavni oltar. (Danica, 1880, 407.) Sliko je pod slikal Anton Jebačin.

L. 1882. je slikal na mokri omet v kapelici sv. Frančiška v frančiškanski cerkvi v Ljubljani. Vso cerkev je namreč poslikal že prej Langus. Ne vem, zakaj so dali odbiti Langusove freske v tej kapeli. Wolf je torej nanovo naslikal dve skupini: smrt sv. Frančiška in sv. Frančišek v nebeški slavi; tretjo skupino „Porcijunkulo“ so pa slikali po kartonu P. Aleksandra Robleka Wolfovi učenci: Grlic, Jebačin in Pavel Šubic. Te slike se, žal, niso dobro ohranile, ker so jih prepozno jeseni slikali. Izvrstno pa se je ohranila Wolfova freska zunaj na pročelju frančiškanske cerkve, predstavljajoča angele, ki molijo sv. Rešnje Telo. Ko sta Wolf in Grlic tu slikala, se je odločil Ažbe za slikarstvo. Pustil je kot „komis“ specerijsko blago in šel k Wolfu v šolo. Smel je gledati, kako slika Wolf fresco, mešal je barve in mu prinašal vino od Belega volka. Odtod je šel na Dunaj na akademijo. (Slovan, I, 105, R. Jakopič.)

Za župno cerkev na Raki je slikal Wolf pri župniku Antonu Tavčarju l. 1884. dve sliki: Ecce homo in Marijo Devico. (Danica, 1885, 388.) To leto 1884. je naredil tudi dve sliki za stranska oltarja v Zagorju ob Savi: Kraljico sv. rožnega venca in sveto Barbaro, varuhinjo premogarjev. Izbral si je za pjasnilo k sliki pretresljiv prizor, nesrečo v jami. Skladi se podirajo, skale se rušijo, premogar, smrtno nevarno ranjen, ves zamaknjen pričakuje sv. popotnico, ki mu jo nese angel. Ponovil je tu prizor, kakor ga je že uporabil na oljnati sliki sv. Barbare za kapelico pred vhomom v jamo v Trbovljah iz l. 1872.

¹ Glej sliko v Dom in Svetu, 1895, 209.

Zadnja Wolfova slika je bila Marija za lurško znamenje v Sent Vidu nad Ljubljano. „Sicer ni tako lepa, kakor druge tega mojstra, vendar lična in vzpodbujna k pobožnosti.“ (Danica, 1885, 357.)

Razen teh po časovnem redu naštetih del je naslikal še mnogo drugih slik, n. pr. za Cirknico sv. Antona Puščavnika, za Horjul M. B. sv. rožnega venca za 100 gld. (Zgodov. zbornik, 790), za Javorje nad Škofjo Loko sv. Lenarta, za Planino pri Rakeku sv. Antona Padovanskega, za Postojno M. B., za Ljubno križev pot, ob času župnika Terana, za Sv. Katarino šest slik kot vložke v prižnici, namreč štiri evangeliste, sv. Katarino in Jezusa kot učitelja, za Šmarije rojstvo Marijino v velikem oltarju, za Tacen sv. Jurija (poročilo g. Iv. Žana), za Trato M. B. s podpisom „Janez iz Leskovca“, za uršulinke v Ljubljani banderce s sliko sv. Družine in kulise za gledišče; P. Romuald Jereb ima sliko sv. Frančiška Ser. in g. Fr. Kimovec sv. Antona Padovanskega.

V kapelici na Friškovcu, l. 1865. sezidani, je Wolf bržkone l. 1867. naslikal na mokri omet Marijino oznanjenje. L. 1909. so kapelico v regulacijske namene podrli in s tem uničili Wolfovo delo.

Ob cesarjevem dohodu v Ljubljano julija 1883. je bil položen temeljni kamen deželnemu muzeju Rudolfinumu. L. 1884. se je deželni odbor pogajal z Wolfom radi slikanja fresk v muzejskem vestibulu. Toda Wolfu ni bilo prisojeno, da bi to delo izvršil. Wolf se je že postaral, čeprav je bil šele v 59. letu, žile so mu zvapnele. Radi odra se je moral dogovoriti s stavbnikom Treotom. Zato se odpelje, ker se ni dobro počutil, 12. decembra 1884 popoldne po tretji uri z izvoščkom od svojega tedanjega stanovanja v Kolodvorskih ulicah št. 30 proti Dunajski cesti. Ko ga pripelje izvošček pred stavbnikovo stanovanje, odpre vrata, toda Wolf se ne gane. Izvošček se obrne in zapelje k deželni bolnici. Tu so se prepričali, da je nesrečni potnik našel zemski mir v vozu: zadela ga je namreč kap. Prepeljali so ga v mrtvašnico. Pokopal ga je tedanji frančiškanski vikar P. Placid Fabijani.

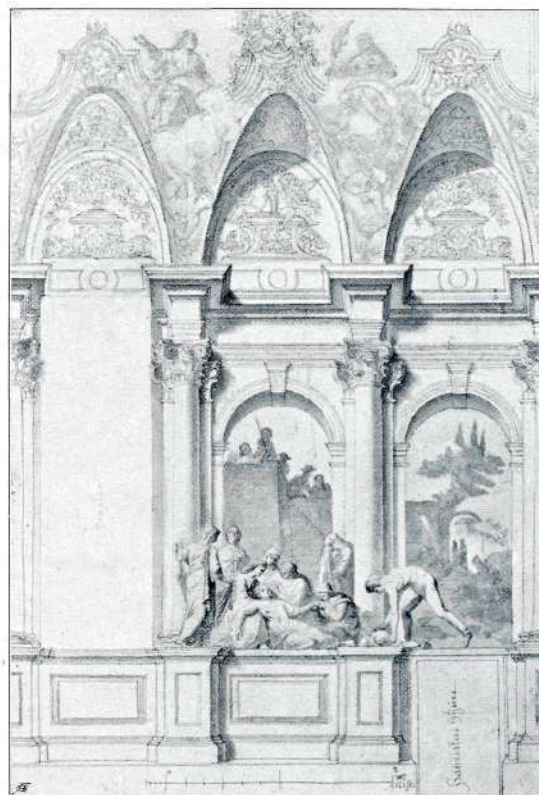
II.

Wolfova soproga je imela neki 1500 gld. dote in je ženina podpirala, ko je bil še v Benetkah. Wolf je ondi naslikal Marijo v višavi, spodaj pa sv. Janeza Ev. in sv. Nežo, svojega patrona in patrono svoje neveste. To sliko so Wolfovi, ko so bili okoli 1879 na letovišču, pustili pri Urbančku v Stožicah, ker niso mogli poravnati stanarine. Kam je slika pozneje prešla, nisem mogel dognati.

Wolfu se v zakonu ni sreča smehljala. Žena je bila na čutnicah bolna vsled strahu, ki ga je prestala, ko je videla, da je nekdo s samomornim namenom

skočil skozi okno. Pozneje so se znaki duševne boleznii vedno jasneje kazali, zlasti po nesreči, ki je tako nenadno zadela Wolfovo hišo.

Wolf je imel sinčka Alojzija, roj. v Sent Vidu 6. junija 1862. Umevno je, da se je vsa ljubezen staršev osredotočila v tem mladem bitju. Dve in pol leta je bil star otrok, ko gre mati v začetku oktobra 1864. po skobljance v delavnico podobarja Mateja Tomca, da bi zakurila na ognjišču. Ko je ogenj že plapolal, odide po vodo k vodnjaku v bližini hiše. Tedaj pozvoni k obhajilu. Žena skoči proti cerkvi. Ko se pa vrne v kuhinjo, najde sinčka Alojzija vsega

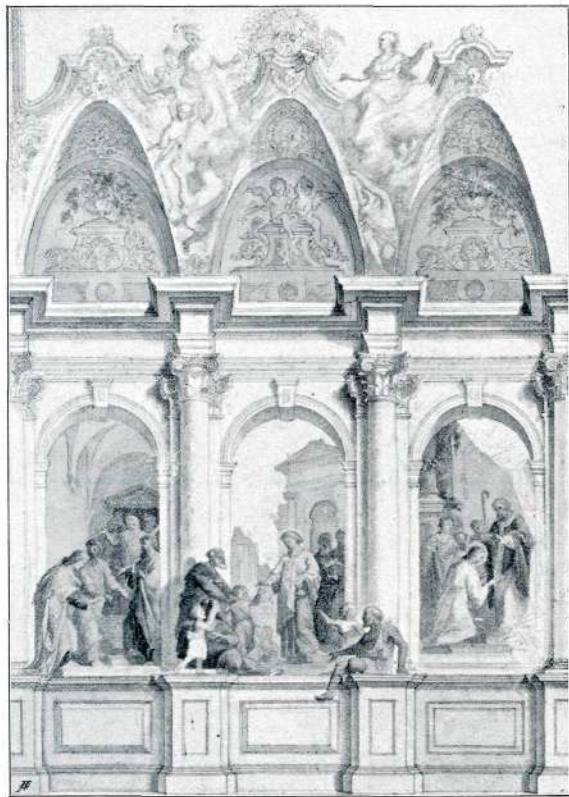

WOLF: SV. ŠTEFANA KAMENJAJO
osnutek za fresko v Vipavi

obžganega. Po nesreči je prišel v tem kratkem času do plamena in se obžgal. Kmalu nato je izdihnil. Pokopal ga je 6. oktobra 1864 župnik in znani pisatelj Blaž Potočnik.

Ta dogodek je s silno močjo udaril v družinsko življenje Wolfovo. Žena je bila vsa zbegana in tudi leta niso izbrisala sledu te boleznii. V svoji zbeganosti je počela marsikaj, česar si sosedje niso mogli razlagati, n. pr. kupila je zemelj, postavila košaro poleg sebe in metala zemlje v steno, kakor otroci, kadar se igrajo z mečkom (zogo). (Poročilo g. Simona Ogrina.)

Wolfa ob času nesreče ni bilo doma. Umevno je, da ga je ta udarec silno potr. Zato ni več našel tolažbe in izpodbude v domačem krogu in zato ni bil rad doma, marveč je rajši odhajal na delo zunaj doma in tudi, če je bil doma, ni delal v svojem bivališču, ampak si je izbral svoj atelier drugje, da je mogel nemoteno delati. Veselje do dela mu je tudi izginilo. Zjutraj je v postelji kadil in čital navadno do okoli desetih, potem je vstal in delal do kosila, po kosilu je še nekoliko nadaljeval dopoldansko delo, če se mu ni stožilo, potem pa je odšel iz Šent Vida v Ljubljano. Tu je obiskaval svoje znanke, večinoma pa je šel v gostilno ali kavarno in tam sedel do po-

WOLF: SV. STEFAN DIJAKON
osnutek za fresko v Vipavi

znega večera. Zato je bil kesen v svojem delu in nevolja naročnikov je bila včasih toliko, da so mu hoteli naročeno delo odpovedati. Kadar pa je bila najhujša sila, se je včasih vendar ojunačil in delal ves dan, včasih celo vso noč. V ta namen si je kupil sveč, jih primerno razpostavil po delavnici ter delal in delal, da je obljubljeni čas dovršil naročeno delo.

Ko je hčerka Josipina začela hoditi v višje razrede in pozneje na učiteljske, se je preselil iz Šent Vida v Ljubljano na Marije Terezije cesto št. 5. v pritličje, svojo delavnico pa je imel v Medijatovi hiši, kjer mu je vitez Luschan odstopil sobo.

Hči je rada hodila k očetu v delavnico; tam je spisovala svoje naloge, glasno čitala nemške klasike in prevode iz drugih slovstev n. pr. Shakespeareja, Cervantovega Don Kixota itd. Pripovedujejo pa, da je Wolf preje sam prečital dotično knjigo in če je opazil, da bi kaj ne bilo primerno za mlado čitateljico, je kar cel list iztrgal iz knjige.

Hči Josipina se je 7. julija 1878. omožila z narednikom Kozinom, se z njim preselila najprej v Bosno, pozneje v Zagreb, kjer je njen soprog umrl kot uradnik.

Tudi kadar je slikal zunaj doma, Wolf ni opustil svojih navad. Zato ni rad hodil sam slikat, marveč je vselej vzel seboj kakega pomočnika, da je ta delo izdelaval, sam pa je pogostokrat sedel v krčmi, kadil viržinke, od katerih se ni mogel ločiti, bral časnike in premišljeval svoje žalostno življenje. Nekje na Vipavskem, poročevalci se glede kraja ne ujemajo, je cerkvenik vsled tega zapisal na odru naslednje besede:

Der Maler ist ein großer Narr,
Er raucht immer die Zigarr'
D'rum lebet er nicht viele Jahr'.

Ko je Wolf zagledal ta zanj žaljivi napis, se je nasmehnil in rekel: Tudi na kmetih se dobe talenti.

Če so ga k delu nagovarjali in mu zatrjevali, da se silno mudi, se je mirno izgovarjal, da ni razpoložen ali pa da išče idej za načrte.

Pil ni mnogo; ker pa je le malo jedel in vedno pihal viržinke, mu je vendar tako življenje škodovalo. Nikotin in žalost sta izvrševala svoje rovarsko delo na njem, da se je hitro staral in da je tako naglo umrl vsled kapi.

Nekaj časa je hodil na hrano k Maliču. Ko je odhajal, je rekel: „Plačam jutri.“ Tako je ponavljal več dni zaporedoma. Natararica se je bala za plačilo in mu je nekoč skrila klobuk. Wolf pa se ni zmešnil zato, ampak je mirno brez klobuka odšel. (Por. S. Ogrin.)

Gostilničar Tavčar, ki je imel vinograde na Bizeljskem, je naročil pri Wolfu, ki je hodil k njemu na hrano in je ni plačal, sliko sv. Antona Puščavnika. Wolf pa se ni zmenil za naročilo in je z delom odlašal. Naposled mine Tavčarja potrpežljivost in mu zapreti, da ga bo tožil za dolg, če slike do določenega dne ne izvrši. Tu pride k Wolfu S. Ogrin na obisk. Wolf ga hitro naprosi, naj nemudoma naslika sv. Antona. Ta se loti dela in v dveh dneh je bila slika narejena, Wolf pa rešen nadležnosti. (Por. S. Ogrina.)

Nekoč so ga ljudje prosili, da bi v neki precej visoki podružnici slikal. Ni se mu pa ljubilo hoditi tako visoko, zato jim reče: „Slikal bi že, samo če me gor peljete, peš ne grem.“ Kmetje so pa jeli

trditi, da po tej strmini ni mogoče voziti in da noben voz ni gor prišel. Wolf pa jih hitro zavrne: „Kako ste pa zvonove gor spravili? (Por. S. Ogrina.)

Ko je slikal na Vrabčah, je moral na liki: Beg v Egipt naslikati tudi dolgouharja. Navihani cerkve-

WOLF: SV. ŠTEFAN
freska v Vipavi

nik se je pa takoj oglasil: Če bodo Lahi in drugi tujci k nam prišli in zagledali osla naslikanega v cerkvi, bodo rekli: Kako so Kraševci neumni, da si puste osla v cerkvi naslikati, ko jih imajo že tako dosti. (Ant. Jebačin.)

Ko se je Ažbe pri njem učil, ga pošlje Wolf neko nedeljo popoldne oblake risat. Zvečer ga Wolf in Grilc srečata. „Pokažite risanko; kako ste oblake narisali?“ mu nasproti zakliče Wolf. „Saj jih nisem,“ odgovori žalostno Ažbe. „Zakaj ne?“ — „So mi kar sproti uhajali.“ Wolf se je prisrčno smejal in še mnogokrat pozneje ob raznih prilikah ponavljal te besede. (Por. Lud. Grilca.)

Ker je imel stanovanje in delavnico posebej, se je rad pohvalil, češ: Ali poznate človeka, ki ima dvoje stanovanj?

Fidelis Trpinc je Wolfa naprosil, da bi poučeval v njegovi graščini na Fužinah (Kaltenbrunn) pri Ljubljani tri gospodične slikati. Pogoji niso bili neugodni. Trpinčev voz ga je peljal do graščine in nazaj; za uro pa je dobival po tri goldinarje.

Kot učitelj je pa bil silno strog in nepotrpežljiv. Umevno je, da učenke niso tako napredovale, kakor je želel. Zato je pokazal včasih prečito svojo nevoljo. Posledica — jok. Wolfu se je to za malo zdelo, prime za klobuk in odide, na pivo. Ko se vrne, vpraša: „Ali še jokate?“ Navadno se je solzni oblak v tem času že posušil. Pouk se je potem nadaljeval. Dolgo pa ni trajalo. Wolf ni hotel več priti, ker ni imel potrebnega potrpljenja. Gospodične so se potem same dalje urile. Ena izmed njih,

Grumnik, je hotela pozneje poizkusiti, kako jo drugi sodijo. Naslikala je pahljačo in jo poslala v razstavo v Berlin; kot ceno je zanjo nastavila 25 mark. Kmalu dobi izporočilo, da je pahljača prodana. Z velikim veseljem je Wolfu na ulici povedala svoj uspeh, češ, vedno ste rekli, da se ne bom nič naučila, pa sem vendar nekaj dosegla. (Por. L. Grilca.)

Z Borovskim sta v neki cerkvi slikala ornamentalne okraske, kar se jima zlomi črtalo. Borovski se prestraši, ker drugega nista več imela, in reče: „Kaj bo pa sedaj!“ Wolf pa mirno odgovori: „To se tudi brez črtala lahko naredi, tako!“ in potegne črto s čopičem. (Por. A. Jebačina.)

Kakor umetniki navadno malo računajo z istinitimi razmerami, kakor sploh ne mislijo dosti na prihodnost, tako se tudi Wolf ni mnogo zmenil za prihodnje čase. Kadar je imel denar, se mu ni smilil, če ga ni bilo, se je moral zatajevati, ali pa delati mučne dolgove.

Pretirana in krivična je sodba rajnega Wolfovega učenca in slikarja Antona Ažbeta, ki jo je izrazil o Wolfovih slabih gmotnih razmerah: „Zdelo se mi je potrebno spomniti se svojega trpina brez

WOLF: SV. ŠTEFAN
freska v Vipavi

lastne krivde. Naj se ga spominjajo Slovenci vsaj po smrti, ko ga že za živega niso znali ceniti. Umrli je malodane od same lakote! Kako strašno! Da, da, Slovenci imajo že mnogo grehov na svoji vesti, a

med največjimi je nepopisna beda in grozno stradanje enega največjih slovenskih genijev — Wolfa.“ (Zvon, 1900, 167.)

Res, da imajo Slovenci tudi svoje napake, toda z Wolfovim nesrečnim življenjem pa niso v nobeni zvezi. Nikotina itd. niso Slovenci iznašli, drugih njegovih bridkih usodnih udarcev pa tudi niso zakrivili.

WOLF: VELIKI OLTAR V ZAGORJU OB SAVI
freska in slika sv. Petra in Pavla

III.

Velik vpliv je imel Wolf na sodobno domače slikarstvo. Ko bi se tudi nobeno njegovo lastno delo ne bilo ohranilo, bi vendar živel v delih svojih učencev. Vsi so ga kot veščaka v svoji stroki cenili. Čeprav so nekateri, kakor n. pr. brata Janez in Juri Šubic,

pozneje zelo napredovali, jim je vendarle ostal pečat njegove šole globoko vtisnjen.

Ko je Wolf stanoval v hiši podobarja Mateja Tomca, je učil slikati njegovega sina Miroslava ali Fridelna, dokler ni odšel ta jeseni l. 1871. v Monako nadaljevat svojega uka. Miroslav Tomc se je najbolj prilagodil Wolfu, zato so nekatere njegove slike močno podobne Wolfovim. Škoda, da zadnja leta ni mnogo slikal, zato tudi ni mogel napredovati, kakor bi sicer lahko, in da je rano umrl.

Hkrati z Miroslavom Tomcem se je pri Wolfu učil slikati tudi Janez Šubic, ki se je dotlej učil doma pri svojem očetu. Stanoval je Janez Šubic pri Mateju Tomcu. Wolf je bil tedaj še bolj miren in dober učitelj. Učil je Janeza Šubica v vseh slikarstvu potrebnih strokah, ornamentike, slogov, perspektive, nauka o barvah, umetnostne zgodovine in leposlovja. Večkrat sta čitala pozno v noč. Janez Šubic je risal in slikal po lesorezih iz biblije Julija Schnorra, n. pr. jezdece iz skrivnega razodenja in kamenjanje sv. Štefana. L. 1871. je odšel na akademijo v Benetke. (Dom in Svet, 1892, 145.)

L. 1872. v septembru je sprejel Wolf sedemnajstletnega Jurija Šubica v pouk. To dobo je štel Juri za svojo zlato dobo. Ko mu je l. 1873. dala Kranjska hranilnica ustanovo, kakor še dvema drugima slikarjema, je Juri potem kar na Dunaju ostal, prodal povratni vožni listek in postal po izpitu redni član akademije. Wolf sam je med svojimi učenci najbolj cenil „Jurčka“ radi njegove nenavadne marljivosti in se ga pogostoma spominjal.

Dalje je bil Wolfov učenec Simon Ogrin, sedaj akad. slikar na Vrhniki. Ko je v Benetkah študiral, mu je Wolf večkrat pisal slovenski.

L. 1875. 16. decembra: Ljubi Šimen! Gospod Guttman mi je rekel, da bo Vaša stvar danes v deželnem odboru rešena in da Vam bo denar poslal, kakor hitro ga dobi. Stvar se je tako dolgo vlekla, ker je denar namenjen za l. 1876. Da Vas je direktor Molmenti zapisal v višji razred, me veseli; samo glejte, da njegovo dobro mnenje opravičite. Tudi bi me prav veselilo, ako bi mi prihodnjič, ko mi boste pisali, svoje v malem, kar osnutkoma narejene kompozicije poslali. Drugič več; danes malo časa. Vas srčno pozdravlja J. Wolf.

1876 30. januarja: Upam, da ne mislite, da bi bil na Vas pozabil, ker Vam toliko časa nisem pisal. Hvala za Vaš trud, katerega ste imeli, da ste za gosp. Hasselquista in Gazzotta izvedeli. V prihodnjem listu priložim pismo za omenjenega gospoda.

Vzrok, da Vam nisem precej pisal, je bil ta, da nisem imel nič novega izporečiti o Vaši, ne o svoji zadevi. Zima je pri nas; treba je več ko druga leta kuriti; solnce je vedno za meglami, nič ne posije v

mojo sobo. S križevim potom rijem počasi naprej. Ta teden upam nekaj podob odposlati. Tačas se malo oddahnem in potem Vam kaj izporočim.

V Postojni je vse utihnilo; doslej še nisem dobil odgovora, pač pa iz Vipave povabilo, naj osnutek tja pošljem. Konec februarja pojdem sam v Vipavo in takrat bom izvedel, ali Vipava ali Postojna. (V Postojni je strop v svetišču in v ladji slikal od l. 1876. do 1882. Domenico Fabris. Op. pis.) Kakor hitro bo odločeno, Vam hočem izporočiti. Ako se v enem ali drugem kraju pogodimo, bi Vam nekaj skiciranih figur poslal, katere bi Vi ali oni Vaš součenec, o katerem ste mi govorili, o prostih urah lahko po naravi izrisali, se razume, za plačilo; torej je treba, da delo prej dobim, preden Vam bom mogel pisati.

Pri meni slika Borovsky akvarele. In Vi? Ste že brali v Dantejevem peklju, kar piše v Ugolinu? To omenjam radi Vaše kompozicije „Ugolino“. Ste imeli že priliko opero v „Fenice“ slišati? Dolgega časa, vem, da ne prodajate v Benetkah, posebno sedaj ne, ko so dnevi kratki in meseca februarja Carneval — pust vedno kaj novega prinese. Več v prihodnjem pismu. Zdravi in pridni! Vaš Wolf.

Maj 1876: Ljubi Šimen! Na Vaše zadnje pismo naj Vam precej odgovorim. Na poprejšnja nisem odgovoril, ker nisem vedel nič gotovega povedati. Tudi še danes ne vem nič pozitivnega, torej Vam morem le svetovati, da si za čas počitnic za delo preskrbite. Name se ni treba zanašati, ker še sam nič gotovega ne vem. Ko kaj gotovega izvem, Vam izporočim. Ako v tem času sami delo dobite, toliko bolje za Vas, ker si lahko izvolite, ali svoje delo, ali pa, da boste meni pomagali, kar bi Vam v denarnem oziru bolje kazalo. Toliko za danes. Kadar bom kaj gotovega izvedel, Vam bom pisal, kako in kaj. —

Vešeli me, da rišete akt za premijo, ker se boste pri tem delu veliko naučili, ako namreč tisti del, ki ga prvi dan rišete, drugi dan pri anatomiji ponavljate in zopet pri anatomiji tisti del dan preje dobro opazujete, ki ga drugi dan rišete.

Ker sami pišete, da bi težko svoje součence prekosili, Vam želim, da pri izkušnji vsaj drugi ostanete, če ne prvi. Nedavno je bil g. Volčič, oče, pri meni. Posvetovala sva se, kaj bi se dalo v zadevi Palmove kopije za Vas storiti. Upam, da Vam Volčič v kratkem denar pošlje.

Bodite zdravi in dobre volje. S časom bo že bolje.

Junij 1876: O počitnicah boste imeli priliko delati pri meni v Vipavi. Meseca julija bom tam. Kdaj iz Ljubljane odidem, bom že pisal. Pišite mi o priliki, koliko plače na mesec zahtevate; hrana je prosta. Ne mudi se z odgovorom, da le do konca tega meseca izvem. Te praznike, mislim, bo gospod Volčič kaj storil v Vašo korist. Kadar mu pišete, priložite v njegovo pismo še pismo zame, mi ga bo že izročil. Zdravi!

Wolfov učenec se sme smatrati tudi Ludovik Grilc (1851—1910), čeprav je prišel k Wolfu že precej pozno, ko je bil že 26 let star in ko je bil že nekaj let portretnik na Reki v Gorici. L. 1877. je prišel k Wolfu zlasti z namenom, da bi se pri njem naučil slikati al fresco; slikal je pri Wolfu v Vipavi. Nekaj pisem, ki jih pisal Wolf Grilcu, se je ohranilo. Pisana so nemško.

1878, 1. julija: Ljubi mojster Grilc! V slučaju, da dobim delo, ki bi ga moral s pomočniki izvršiti, sporočite mi, kdaj bi mogli z Reke priti in kake pogoje bi stavili?

(Konec.)

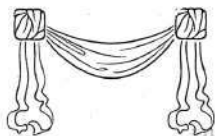

Veselemu otroku.

Zložil Silvin Sardenko.

Otrok ti moj, le smej se, smej,
kot črešnjev cvet s pomladnih vej!
To bil bi neodpusten greh,
braniti tebi sladki smeh.

Saj pride dan, saj pride dan,
nevabljen, nepričakovan;
ko smehom se obrazek tvoj,
odvadi, kakor se je moj.

Slikar Janez Wolf (1825—1884).

Spisal Viktor Steska.

(Konec.)

1879, 6. februarja: „Med drugimi deli se mi prav mudi s križevim potom po Führicu (24" × 34"). Nebistvene figure se lahko izpuste. Konec marca mora biti dovršen. Pet slik še manjka, imam pa še drugo delo. Ali morete priti z Reke? Odložite svoje tamkajšnje delo, če Vam je le mogoče. Za slike dobite 70 do 80 gld.

Poleg tega je treba napraviti portret umrlega soproga gostilničarke hotela Stadt Wien, sedaj pa hotela Evropa. Mogoče tudi portret neke deklice. Poizkusite. S svetom Vam bom rad pomagal. Morda pride še kaj boljšega. Prosim takoj odgovora.“

1879, v začetku marca: „Dragi g. Grilc! Ali pridete sredi marca k meni v Ljubljano? Prosim takoj odgovora, kdaj dospete.“

Ker pa bržkone ni dobil odgovora, piše z dopisnico 15. marca 1879: „Prosim, pišite mi s povratno pošto.“ Na tej dopisnici imenuje Grilca portretnika. Grilc je stanoval tedaj na Reki, Via dell' Ospedale 69.

L. 1882., ko je Grilc obiskaval c. kr. akademijo za upodablajoče umetnosti na Dunaju, mu je Wolf trikrat pisal.

L. 1882. 19. aprila: „V Ljubljani v neki cerkvi moram slikati več fresk. Ali bi mogli sodelovati? Pišite takoj, kdaj bi mogli priti in pod katerimi pogoji? V prihodnjem pismu več.“

V začetku maja 1882 se mu zahvaljuje za odgovor: „Vaše prijazno pismo sem prejel, samo časa niste natančno določili, kdaj da pridete v Ljubljano. Kateri mesec bodo počitnice? Ker je delo vezano na gotov rok, prosim, da bi mi izporočili dan in mesec, kdaj boste prišli v Ljubljano. Za sedaj to. V teku meseca maja dobite še obširnejše izporočilo.“

Ker Grilca 12. julija 1882 še ni bilo v Ljubljano, mu Wolf piše: „Prosim Vas, pišite mi, zakaj niste še prišli in kdaj nameravate semkaj priti. Pismo pa naslovite na predstojništvo župne cerkve Marijinega Oznanjenja v Ljubljani, a takoj, ker sicer je prepozno.“

Wolfovega učenca Antona Azbeta (1862—1905) smo se v tem spisu že večkrat spomnili. Živel je, ko je odšel iz Ljubljane, na Dunaju, potem pa v Monakovem, kjer je otvoril znamenito risarsko in slikarsko šolo.

Pozabiti ne smemo Wolfovega prijatelja Antona Karingerja (1829—1870), ki je bil častnik in slikar

samouk, ki je pa kot pokrajinski slikar nekaj lepih slik napravil. Oženil se je z bogato Recherjevo vdovo in poslej udobno živel. Kot bivša častnika sta bila Wolf in Karinger sorodnega duha, zato prijatelja.

Ne sicer v ožjem, pač pa v širšem pomenu je Wolfov učenec tudi Anton Jebačin, ki je bil Wolfov sotrudenik v Vipavi, v Ribnici in v Zagorju. Tudi v Ljubljani sta mnogo občevala in skupaj na izprehod hodila. Zato je imel Jebačin priliko, da se je mnogokaj naučil pri Wolfu bodisi glede slikanja z oljnatimi barvami, bodisi glede fresk.

Najstarši in najzvestejši Wolfov prijatelj je pa bil Ivan Borovsky (1817—1902), slikar v Ljubljani. Seznanila sta se, ko je Wolf prišel v Ljubljano, kjer sta oba služila kot pomočnika pri sobnem slikarju Burja. Dasi je bil Borovsky osem let starši, ju je vendar vezala tesna prijateljska vez. Ko je Wolf odšel iz Ljubljane v Linc in k vojakom, sta si pridno dopisovala. Prav iz teh pisem odseva najbolj pesniška, mehka, dovzetna, sanjava, toda po vednem izpopolnjevanju hrepeneča Wolfova duša. Ta pisma pa tudi izpričujejo, da bi Wolf kot pisatelj dosegel prav častno mesto, ko bi bil krenil na to polje. Le malo umetnikov smo imeli, ki bi bili formalno toliko izobraženi, kolikor Wolf. Ta pisma so večinoma dolga in prav lepo pisana. Vidi se tudi, da se je pisec posebno trudil, da jih je v lepem jeziku sestavil in pesniško nadahnil. Kolika razlika med temi pismi in pa poznejšimi do svojih učencev! Ta so obširna in pisana v mladostni navdušenosti in sanjivosti, poznejša so kratka, lapidarna in jasna. Do Borovskega se obrača v začetku zelo spoštljivo, pozneje prijateljsko prisrčno. Do l. 1848. ga viče, pozneje pa tiče.

Več pisem, ki jih je Wolf pisal Borovskemu, se je ohranilo. En snopič jih hrani gosp. deželni šolski nadzornik Fr. Levec, drugega hči naslovljenčeva gdč. Julija Borovsky, mestna učiteljica v Ljubljani. Iz drugega snopiča posnemamo naslednjo vsebino.

Prvo nedatirano pismo je premišljevanje o črnih in plavih laseh. Nehote se vriva človeku misel, da Wolf ni sam sestavil tega spisa, ampak da ga je posnel po kakem drugem sestavku. Ni napačen ta spis. Za vzorec le začetek:

„Ali ste že kdaj videli lepo ljubeznivo otroško glavico s črnimi lasmi? Lepota in nedolžnost se

družita le v mladosti, v detinstvu; to pa krase svetli lasje; kako redko črni!

Kako je ljubka lepo slikana otroška glavica s plavimi lasmi! Kako čemerna e, kako temno gleda prav tako lepo naslikana glavica, toda s črnimi lasmi!

Oko je dušno ogledalo! Lepo plavolaso glavo krasé modre oči; pojo li brez pomena pesniki o očeh, ki seva v njih nebo? Končuje pa to pre-mišljevanje z besedami: „Zato pod črnimi lasmi najdeš redko — nikoli — plemenito srce.“ Podpis pa se glasi: „Mož s črnimi lasmi.“

Tudi drugo pismo ni datirano. Dolgo je celo polo. V uvodu piše: „Ne zamerite mi šale s praznim pismom in odpustite mi, če sem Vas s tem razžalil; zame pa je bilo dobro, zakaj kdo ve, koliko časa bi mi ne bili nič pisali. Obžalujem zelo, če sem Vas res, kakor v svojem cenjenem listu pišete, v Vaših srčnih nadah ukanil in se iz Vas neusmiljeno norčeval. Toda, kar se tiče koprnečega pričakovanja, je pač pretirano, zakaj, ko bi bili pismo od moje strani koprneče pričakovali, bi mi li ne mogli pisati in mi izraziti želje? Cele pole bi Vam načekal, toda mislil sem si, da ne želite, zato Vam nisem pisal.“

Počakajte! Šale in burke uganjam, beroč na robu pisma Vaše preteče besede: Le čakajte; prišla bo ugodna prilika, ko Vam storjeno mi krivico četverno povrnem in — kaj, in — ??? — !!!

„Torej moj ljubi prijatelj Wolf! Kako se Vam godi?“

Zahvaljujem se Vam, da me na ta način pozdravljate. Potrudil se bom, da si zaslužim to ime. Vendar ne zaupajte mi preveč. Povedal sem Vam že svoje mnenje v tej zadevi nekoč v pismu, zato ga tu ne ponavljam.

Nicht viel gesprochen,
Doch mehr getan,
Nie Wort gebrochen,
Das ist mein Mann!

Te besede sem nekoč čital, pa so mi zelo prijale.

Kako se mi godi? Kakor vedno. — Kaj delam? Nič. — Podnevi popacam nekaj listov papirja, zvečer grem včasih v gledališče, ponoči pa spim. Gotovo mislite, da sanjam? Ne, prav nič, ampak — smrčim.“

Potem govori o gledališču. Tu bodi omenjen odstavek o Langusu:

„Zavesa se je vzdignila in — moje oko je zazrlo — Langusovo dekoracijo. Blagor Ti, domovina! Čudite se, kajne? Toda ne pustim Vas dolgo tuhtati in priznavam, da je bila dekoracija iz dobre stare dobe.“

Dalje poroča Wolf o koncertu, pristavlja, da bo stolp ljubljanskega gradu kmalu dovršen, da je že na stolp zlezal in užival lepi razgled.

„V špitalski kapeli šele danes oder postavljajo, sicer bi bil že davno v Kranju. Tako pa mi ni bilo mogoče. Prosim Vas, pišite mi, če ne bi mogel v nedeljo tja priti, seveda, če boste še ondi.“

Tretje pismo je iz Ljubljane 28. maja 1847. Spredaj ima številko 1. „Dragi prijatelj! — Vprašanje stavite. Prav imate. Istinito bi bilo mnogokrat boljše, ko bi pisali ‚Stari znanec!‘ ali ‚Dragi znanec!‘ Kajne? Žal, da moram resnico priznati in potrditi. ‚Prijatelj!‘ — beseda, ki je vsled prevelike zlorabe izgubila vrednost in nič več ne velja. Koliko jih je, ki si ta naslov pridevujejo in ga vendar ne zaslužijo. — Žal, da spadam tudi jaz med to množico. Prijatelj v pravem pomenu besede ne morem biti; nisem tega sposoben.“

Čemu si pa dopisujeva? boste morda vprašali. Saj si vendar le prijatelji dopisujejo. Res, prav res. Ker si pa dopisujeva midva po mojem mnenju le v ta namen, da napravljava opazke o raznih predmetih, zlasti o slikarstvu, naj preidem prvo točko.

Torej si morava najprej določiti smoter, potem pa morava odmakniti in prezreti vse postranske reči, ki bi naju begale.

Težiti morava za tem, da si prisvojiva gotovo stopnjo v kaki stroki; tako n. pr. bi se nama to posrečilo, ko bi predmet, ki sva si ga izbrala, temeljito opazovala in ga zasledovala do popolnosti (če naju ne bo osramotil razum, kar se bo brzkone zgodilo, kar pa nič ne de; tudi nespametne ljudi šteje svet; če pa ne spadava med pametne, zadovoljiva se s preprostostjo in domišljavostjo); dalje ko bi ostro motrila vse, kar se nanj nanaša, potem bi po zrelem premišljevanju razodela svoje mnenje in opazke, v kolikor nama dopuščata strokovno znanje in sposobnost.

Izvolitev predmeta prepuščam Vam.

Da se pa izognem vsaki dvoumnosti, pristavljam, da smejo najina obvestila pogrešati izvirnosti in da smeva prosto uporabljati tozadevne znanstvene knjige; da smeva srkati pouka pri veščakih, zakaj smešno bi bilo, ko bi se popolnoma opirala le na lastni slabi razum.

Ko bi pa vprihodnje prišla na vrsto kaka naloga, kaka risba itd., ki naj bi dokazovala najin napredek, bi morala pač biti brezpogojno izvirna.

Dalje morajo biti najina poročila kratka, ne sme pa trpeti bogastvo vsebine; v tem oziru nama je obširnejše polje na razpolago, kakor z ustnim pogovorom.

Naposled morava v tej stvari neomajno vztrajati. Ko bi se nama to dopisovanje v teku časa zdelo

smešno in brezuspešno, naj naju to ne ovira. Misel, da je vsak pouk, bodi še tako malenkosten, za prihodnost vendarle koristen, naj naju odškoduje.

Ste li zadovoljni?

In sedaj k tvarnemu smotru najinega dopisovanja. Vi ste me že ogreli z zahtevo, naj ocenim portret krčmarja pri 'Avstrijskem dvoru' (Österreich. Hof), ki ga je naslikal Koch.

Sreča, da je iz Giontinijeve izložbe izginil. Meni je s tem delo olajšano.

„Počasi se daleč pride“, bodi najino geslo; seveda ne smeva pri tem pozabiti pregovora: Rasch gewagt, ist halb gewonnen. Torej pogum in veselje, odločnost in vztrajnost! Dobro se imejte! Lahko noč!“

Četrto pismo je bilo spisano v Rupi pri Gorici dne 19. oktobra.

Najprej se opravičuje, zakaj toliko časa ni pisal. Potem nadaljuje: „Če pomislite, da prevaran up in resignacija tako mogočno na mlade ljudi vplivata, da se jim ves značaj izpremeni, me boste pač razumeli. Doživel sem že marsikako odpoved. Upanje me je že često prevaralo, da sem vse zaupanje na nado izgubil. Nikdar nisem imel prijatelja; poznal sem to besedo le iz knjig in romanov; moji znanci so bili v pravem pomenu besede le znanci. Bil sem v Lincu; tu sem imel prijatelja; ko sva se sprijaznila, sem moral že proč in le ime Kindiger mi je ostalo v spominu. Prišel sem v Ljubljano. Tu sem našel nadomestilo za pogrešanega prijatelja. Preobkladali ste me s prijaznostjo in odklanjali vsakršno zahvalo. — Pogostoma sem mislil na Vas, na najine razgovore in otožnost se me je lotevala; toda ta otožnost mi je prijala; mislil sem na Vas, na prijatelja, edinega, ki mu žalost in veselje lahko razodenem, edinemu, ki z menoj čuti.“ — „Tu mi prinese po paradi korporal Vaše pismo.“ — „Milujem Vas, da se vsled moje odsotnosti dolgočasite in da me pogrešate. Tu je dolgočasno življenje.“ Potem piše o okolici, o škorpionih, o vinu, ki se dobiva bokal po 6 kr., o vodopadu in njega lepoti, o nesreči tretje kompanije 9. lovskega bataljona, ki je utonila v Soči. — „Kompanijski načelnik me spoštuje, narednik mi je naklonjen, za drugo naj Bog skrbi.

Sprejmite iskreno zahvalo — saj Vam drugače Vašega prijateljstva ne morem povrniti kakor z besedami — za to, da ste se ponižali in mi svoje prijateljstvo ponudili; bodite prepričani, da se bom potrudil in se tega prijateljstva vrednega izkazoval. Nimam drugega kakor srce, ki še ni popolnoma pokvarjeno in ki rado po dobrem hrepeni“ itd.

Peto pismo je poslano iz Verone 2. maja 1848.

„Tisočkrat pozdravljeni vsi! Ko bi poznali moje koprnenje, da bi se sešel še enkrat z Vami, bi go-

tovo prijeli orožje in pohiteli v boj v Italijo??! Ne! Ne tega bi ne storili, ampak prijeli bi za čopič in paleta, da bi postali vrl slikar, da bi najino svidenje bilo tem veselejše, ko bom moral Vaša dela občudovati. Upam, da ne boste gardist!

Če mi dovolite, da Vam izrazim kot prijatelju prošnjo, Vam rečem: Ne dajte se od množice splejati, bodite pametni in ne izgubite nobene minute, ki bi jo mogli porabiti k svoji izobrazbi. Ves svet ni nič vreden!

Nisem upravičen, da bi komu, zlasti Vam, ki ste starejši od mene, dajal nauke in o nramnosti pridigoval, trdo izražena želja je prošnja prijatelja, ki ničesar bolj ne želi, kakor da bi Vas videl kdaj kot mojstra v slikarski stroki.

To ni šala, ni ironija! Čas, ki v njem živimo, ni pripraven, da bi uganjali šale z resnimi rečmi.

Čudite se, da tako govorim! Ha, v našem času to ni čudno; ko se je duhovništvo opasalo z mečem, da bi kri prelivalo, bi bilo skoro potrebno, da bi mi stopili na prižnico in učili krščansko vero!

Ali ste brali članka v 'Wiener Zeitung' o iztiranju Judov iz Požuna?“ itd.

Wolf se tu jezi nad listi, ki so tožili, zakaj ni narodna garda nastopila, in piše, da bi morali duhovniki to zabraniti. Vidi se, da je misel povzel iz liberalnih listov. Razburilo ga je pa, ker so se v Italiji tu in tam duhovniki borili zoper avstrijsko vojno.

Potem nadaljuje: „Nič me v naših izdajalskih časih bolj ne veseli, kakor da vem za človeka, čigar srce bije tudi za mojo srečo; ki je sicer daleč, pa mi je prijateljstvo ohranil; ki mi je prijatelj bil in mi je še, kakršnega še nisem imel. Še ena duša je, razen moje tete, katere dobrote in dobrot se bom vedno hvaležno spominjal, čeprav jih ne bom mogel nikdar povrniti, ki včasih pošlje kak vzdih proti nebu zame; v njeni in Vaši sredi bi bil našel srečo; ker mi pa ni usojeno, bodite zdravi!“

Šesto pismo je iz Radgone z dne 9. julija 1849:

„Solnce zahaja. Večer je nastopil; potemnilo se je; gosta megla pokriva vso neskončno, nepregledno puščo; težki hudourni oblaki se prikazujejo; črna noč je razprostrla svoja krila na zemljo, celo blisk ne šine skoz oblake. Temno je kakor v rogu, niti stopinjice daleč ne vidiš. In vendar! Nekaj se svetlika na zemlji. Res, kosček sprhnelega lesa. Urno zaneti iskro! Svetlo plapola plamen in razsvetljuje okolico. — Luč je in kdor jo nosi, mu razsvetljuje pot, da ve, kam naj stopi on in drugi krog njega. Toda v daljavi je kroginkrog tema. — Ob taki priliki se učimo ceniti vrednost luči. Čuvamo jo, da ne ugasne. — Vihar pribuči in vpilne luč in nam zanaša dim tlečega oglja v oči. To je prijatelj.

Povej mi vendar, dragi Borovsky, kaj sem Ti storil, da si mi pisal tako pismo. Prijatelj, bojim se za Tvojo pamet. Žal bi mi bilo, da bi Te videl blaznega. Postati moraš mož, vrl slikar, ne pa iz samega prijateljstva blaznik. Oprosti, da Ti tako robato odgovarjam. Dovoljeno bi bilo zblazneti vsled ljubezni, ne pa vsled prijateljstva. Ne zameri, piši kmalu, pozdravi vse. Dobro se mi godi; dela imam malo. Zdrav! Tvoj prijatelj z dušo in telesom. J. Wolf.“

Sedmo pismo je iz Velike Kaniže 26. avgusta 1849.

„Moja nada je prevarjena. Usoda če, da naj še dalje daleč od Vas, dragi moji, ostanem. Ne pridem v Italijo in Vas ne bom mogel zopet objeti, kakor sem upal.

Toda potrpiamo! Pride čas, ko bom pri Vas in ko bom mogel pri Vas ostati.

Dragi Borovsky! Ti veš, kako Nežico ljubim, kako zelo jo imam rad, vendar ne veš, kako neizmerno jo ljubim; saj Ti tega tudi povedati ne morem! Vsak dan raste ta ljubezen; moje srce je tako polno in nihče ni pri meni, ki bi me umel. Deklica, ki me umeva, je daleč, daleč. Tu ni nikogar, ki bi razumel, kaj je ljubezen, zato tudi z nikomer o tem ne govorim. Celó če samotno v sobi zastokam, odmeva jeka kakor zameh. Zunaj v prosti božji naravi morem zaupati ozračju svoje vzdihljaje, toda njih šepet ne prodre do mojih ljubih in vihar vihrá mnogo prehitro mimo, da bi mogel čuti vse pozdrave, ki jih hočem poslati svojim dragim.

Tebi bi povedal, ko bi mogel, Borovsky! Ti si mi prijatelj! Tebi, prijatelj, zaupam svojo ljubo! Kot nežno cvetko Ti jo dam; čuvaj jo, kakor sem jaz storil. Odpusti, da zahtevam to od Tebe, odpusti radi prijateljstva. V Ljubljani nimam razen Tebe nikogar, komur bi jo mogel izročiti. Nežica Ti zaupa, ker vidi v Tebi svojega in mojega prijatelja, kot tak mnogo premoreš. Bodi varuh njene čednosti, njene nedolžnosti. Upam, da je to bila, preden sem jo začel ljubiti; jaz sem jo čisto zapustil. Ali mi jo boš zopet dovel v moje roke kot čisto devico, kakor sem Ti jo izročil?

Ali mi odpustiš, da Ti nakladam to nalogo? Reši jo, če jo moreš; če je pa ne moreš, sem prepričan, da si storil, kar si mogel.

Zakaj, ko bi moja deklica drugega ljubila, ki bi jo odkrito ljubil, ki bi je vsaj ne pahnil v nesrečo, če je že ne osreči, ne stopi med nju in ne spominjaj je meni obljubljenih zvestobe. Ostati mi mora zvesta prostovoljno, ne vsled opominov. Če ljubi moja deklica drugega, delaj se, kakor bi Te to nič ne skrbelo; tedaj čuvaj njen sloves, da si ga obrani. Ne da mi jo zopet privedeš v moje roke, Te prosim, ampak: Čuvaj njeno čednost! . . .

Ljuba Nežica! Ona pač ne ve, kako jo ljubim. Dobri Borovsky, ne varčuj tako s svojimi pismi, piši mi večkrat kaj, ko doslej; piši mi mnogo, mnogo — o Nežici, o sebi, o svoji sestri in tako dalje, toda piši mnogo in pogostoma!

Ne pozabi svojega J. Wolfa.“

Osmo pismo je iz Jakina (Ankone) 26. septembra 1850.

„Ljubi Borovsky! Odpusti, da Ti toliko časa nisem pisal in da sem Te, kakor se v zadnjem pismu pritožuješ, tako dolgo pustil v negotovosti. Toda nisem mogel preje pisati, ker sam nisem vedel nič gotovega o svoji usodi. Sedaj, ko vem, pri čem da sem, Ti izporočam, da sem, kar sem, pravzaprav kar sem bil, — c. kr. poročnik. Ko sem bil za svojo neumnost tri mesece zaprt, sem zopet prost. Ali si zadovoljen? V prihodnjem pismu Ti bom obširneje pisal o svoji preteklosti, ki je minila, in dobro, da je minila.

Nič mi ne pišeš in zakaj mi ne pišeš? N. mi tudi nič ne piše. — Ali se mož — ali se je morda že omožila? Kaj dela Tvoja mati, tvoja sestra! Ali še zame moli? Pomiri jo, da je Bog njeno molitev zame uslišal. — Tvoji sestri in N. bom nekaj poslal, kar sem zanj napravil. Tebi pa ne pošljem nič, za kazen, ker mi nisi ničesar pisal.

Pritožuješ se v svojem zadnjem pismu, da se premalo oziram na najino prijateljstvo, in meniš, če nisi moj prijatelj. — Bodi prepričan, da si prvi izmed mojih štirih prijateljev. Ali sem kdaj le v najmanjši stvari opustil, kar bi Tvojo obdolžitev opravičilo? Da sem se pa zadnji čas nekoliko čemerno vedel Tebi nasproti, mi lahko oprostiš radi položaja, v katerem sem se nahajal. Sam s seboj sem bil še bolj nevoljen. Da Ti pa v zadnjih pismih položaja nisem dovolj pojasnil, je kriva okolnost, ker pisma lahko zaidejo v nepoklicane roke — ne iz Tvojih rok, ampak še preden jih Ti dobiš.

Da se pa prepričaš, da Te častim in spoštujem kot prijatelja, Te naslednje prosim: Anton Franzel, pletar, ki se je do mehanika povzdignil, me v imenu moje tete Marije Peyer prosi, naj mu kako podporo pošljem. Da se moja teta ni naravnost do mene obrnila, dalje da me Franzel naslavlja nadporočnika, mi vzbuja sumnjo, da je Franzel o moji zadevi zvoniti čul in želel, kaj natančnejšega izvedeti. Zato mu ne odgovorim. Tebe pa prosim, daj mu priloženo pismo, ko ga zapečatiš; pustil sem pismo odprto, da se o vsebini prepričaš in se boš potem znal ravnati. Bodi prebrisan in previden; kar boš z njim govoril, bodi vse v zmyslu nanj naslovljenega pisma. Potem reci moji teti, naj bo glede svojega otroka popolnoma brez skrbi. Sedaj ne morem ničesar poslati, ker imam mesečuo le 15 glđ.,

drugo mi odtrgajo; s 15 gld. pa težko izhajam, ker moram poplačati vse postranske potrebščine in živeti kot častnik, kar boš lahko razumel. V nekaj mesecih pa bom vse odplačal in bom celotno plačilo dobival; tedaj bom s teto lahko delil zaslužek. Njen deček, Gustel, je še mlad, zato naj bo brez skrbi; če ga pa sorodniki dajo učiti rokodelstva, naj bo v božjem imenu. Čez leto dni se mu ga ne bo več treba učiti, naj bo teta prepričana. Gustelnu bom ne le bratranec, ampak brat in oče, čimprej poravnaj dolgove. Vzel bom dečka sem; stan ne bo ničesar stal, hrana tudi ne mnogo, ker jem doma in bo mogel z menoj jesti, zato oba skupaj ne bova mnogo porabila. Tudi za obleko bom lahko skrbel, ker bo moja plača zadostna. Potrudil se bom, da ga vzgojim za porabnega človeka. Pozdravi mi teto prav prisrčno in reci ji, naj mi kmalu kaj piše in pristavi naslov; ker nimam njenega naslova, ji danes ne morem osebno pisati.

Zdrav ostani, brat, in piši kmalu! Gotovo dovoliš, da Te brata imenujem, bodi mi tudi! Pozdravi svojo mater in najino sestro Marijo, Nežico, Charla Oblaka. Ne pozabi Goldensteina, Jak.

Piši kmalu in pošlji mi kako svojo risbo ali sliko za moj album, da bom tudi kaj Tvojega notri imel. Če Ti jaz nisem nič naredil, odpusti, bom že kaj skupaj spravil, čeprav se izkažem za mazača. Vzemi dobro voljo za delo samo!"

Deveto pismo je iz Benetk 6. julija 1857.

„Preljubi Borovsky! Moje bivanje zunaj mesta se je za cel teden zavleklo. Povrnil sem se v Benetke šele torek. Predvčerajšnjim, v soboto, sem nesel risbo na pošto, pa sem pozabil, da so Benetke prosta luka in da oмотkov ne sprejemajo brez financerskega izkaza. To je vzrok, da Ti šele danes omotek pošiljam.

Dragi prijatelj! Odpusti, da Ti slabo služim; toda ko Ti sedaj ne morem v istini pomagati, Ti želim vsaj s svetom.

Priloženi osnutek je površen načrt, ki Ti pojasnjuje, kako bi jaz razdelitev celote uravnal. Če Ti ugaja, popravi le napačno perspektivo, ko boš risbo prenesel na zid. V župnišču ali v cerkvi boš gotovo dobil kos prtenine, ki jo nagubaj, kakor kaže osnutek, in gube po naravi nariši. To Ti bo dobro služilo, da boš pravilno zadel, kako žarki vpadajo, izginjajo in se lomijo. Vtopil sem se popolnoma v sistem učiteljski — oprost!

Poslal bi Ti izvršeno risbo, ko bi si le jasno mogel misliti kraj, velikost in oddaljenost od oltarja, koliko bo gledalcu zakritega, in če se moja misel s Tvojo krije. Zato sem to nakano opustil in le površen osnutek načrtal. Čemu bi bila pravilna draperija, če jo oltar zakriva? Zato smatram, da bi bilo

dobro, ako bi se okvir tako uredil, da bi ne le zaveso držal, ampak tudi ornamentalno dober vtisk napravljaj. Okvira pa ne slikaj prejasno, ampak temno na svetlem ozadju ali pa pusti steno belo.

Sploh Ti naj bo poslani osnutek le za idejo; na kraju samem boš bolje vedel, kaj Ti je storiti.

Ko bi v soboto ne bilo ovire z odpošiljatvijo, bi bil že risbo v Klevevž prejel; ker sem pa danes zjutraj prejel Tvoje zadnje pismo, kjer govoriš o prihodnji sredi, ko boš še v Klevevžu, sem pismo naslovil naravnost v Stopiče.

Kaj sem občutil, ko sem bral Tvoje zadnje pismo, Ti ne morem povedati, t. j. pri vrsticah, kjer mi pišeš, naj pridem precej na Kranjsko.

Ko bi ne popravljaj neke slike sv. Magdalene, bi bil že tam; foda dovršiti moram to sliko, ki je v zelo žalostnem stanju, ker moram skoro vse ozadje iznova naslikati, eno roko in eno nogo dostaviti, kar me bo še nekaj časa tu vezalo.

Moja Madonina slika še ni popolnoma dovršena; vzamem jo pa lahko s seboj. Vzrok, da še ni narejena, je ta, da okvir preveč stane, brez okvira pa ne more stati, ker se vrhnji robovi strinjajo v gotiški lok in napravljajo tri ločene slike v okviru enotno celoto.

V tem trenutku Ti ne morem drugega izporočiti, kakor da neznansko koprnim čimprej stopiti v druge razmere.

Srečni ali nesrečni, kakor hočeš, piši mi kmalu! — Moj naslov: N. N. Hasselquist, S. Rocco, Venezia."

Ne da se torej tajiti, da je bil Wolfov vpliv na sodobne slikarje in na slikarski naraščaj v naši domovini v resnici nenavaden in da se ne da primerjati z nobenim drugim. Leyer je vzgojil nekaj slikarjev, Langus ni bil brez učencev, oziroma učenk, Juri Tavčar v Idriji je imel nekaj učencev, o Wolfu je pa soglasna sodba, da jih je mnogo privabil v hram modric in navdušil za slikarstvo.

IV.

Wolf je imel lepe zmožnosti in je svoje darove tudi pridno uporabljal, zlasti v mlajših letih; pozneje, ko so mu bila ranjena krila, je njegova marljivost opešala. Napredoval pa je neprenehoma do zadnjega časa, ko so mu jele moči pojemati.

Napravil je od l. 1858. do 1884., torej v 26 letih svojega samostojnega umetniškega delovanja v domovini, mnogo lepih del.

Bil je dober risar, pa tudi dober kolorist. V perspektivi so ga tovariši zelo cenili. Pripovedujejo, da ga je Anzelm Feuerbach prosil, naj mu na neki sliki izvrši arhitekturno ozadje, kar je Wolf tudi storil. (S. Ogrin.) Res so na Wolfovih slikah svodi, kolonade in templji dobro uprizorjeni.

Že v uvodu smo omenili, da se je pri svojih kompozicijah pogostoma ravnal po tujih vzorcih, zlasti po romantikih. V začetku mu je Schnorrova biblija dobro služila; pa tudi spomini na Benetke so mu prav prišli. Kolikokrat je porabil gornjo polovico Tizianove Assunte, zlasti Boga Očeta! Tega srečavamo na mnogih Wolfovih freskah, n. pr. na čelu kapelice na Dobrovi, na 3. Marijinem znamenju blizu Sela; najbolj pa je Assunto posnel v župni cerkvi na Premu, kjer je uporabil tudi oba angela ob Bogu Očetu in gornji del Marije. Sv. Martina na pročelju župne cerkve v Šmartinu pri Kranju je deloma modeliral po Kaulbachovi sliki: Razdejanje jeruzalemsko.

Svojih osnutkov pa Wolf ni hranil, ampak sproti trgal. Zato je bila njegova umetniška zapuščina prav siromašna. Bržkone so osnutki za Vipavo edini, ki so se ohranili.

Do l. 1872. je navadno vsako sliko najprej sivo v sivo naslikal, potem šele jo je prebarval. Pozneje je to tehniko opustil. Modelov navadno ni rabil. Večkrat je dejal, da se morajo modeli na cesti študirati. Včasih je pa vendar rabil tudi modele. Nekoč je slikal Immaculato in ni vedel, kako bi roko naslikal; zato se je dal sam fotografirati v takem položaju, da mu je mogla roka služiti za vzorec. Tako se je ohranila Wolfova druga fotografija.

Prikupne so Wolfove oljnate slike; večjo slavo si je pa pridobil s freskami. Začetkoma je slikal bolj trdo, polagoma pa bolj uglajeno in živahneje.

V njegovem času je bil na Kranjskem freskist tudi Kurz pl. Goldenstein; toda ta je freske slikal kakor oljnate slike, z močnimi, težkimi, temnimi barvami, n. pr. v Logu pri Vipavi; a te prenasičene barve ne napravljajo ugodnega vtiska. Wolfove freske so prijetne, lahne, svetle, barve ubrane.

Tudi Štefan Šubic je slikal svojčas freske, pa tiste tehnike kot samouk ni mogel imeti, kakor jo je imel Wolf. Ni torej čuda, da so Wolfa kot znamenitega freskista vabili na razne kraje. Tako je ohranil slikanje na mokri omet v naši domovini, da v zadnjih 200 letih ni nikdar prenehalo. Nadaljeval je, kar so osnovali Elija Wolf (1592), Almanach (1693), Quaglio od l. 1704. dalje, kar so nadaljevali Frančišek Jelovšek od l. 1731., Frančišek Jamšek od l. 1748., A. Zebey (ok. 1760), Andrej Herrlein (1786), Potočnik ok. 1800., Leopold Leyer do 1828, Langus do 1855. Z Wolfom je ta vrsta slikarstva na Kranjskem zopet pričela cveteti in vlada še dandanes v njegovih učencih, torej že 50 let.

Pri freskah je Wolf včasih zamudil pravi čas. Zidar mu je pripravil potrebno ploskev; Wolf je prišel pogledat, pa se obrnil in odšel, češ da je omet še premoker in da treba še nekoliko časa po-

čakati. Ko se je povrnil, je bil omet pogostokrat že presuh.

Wolf sploh ni bil hiter delavec. Pogostoma je tožil, da ni za delo razpoložen. Ker pa je bilo delo navadno vezano na gotov čas, je moral zadnje trenotke zelo hiteti, da je mogel delo dovršiti. Da pa taka naglica ni bila v korist delu samemu, je pač lahko umeti.

Poleg tega je grenka usoda ovirala moža pri delu in mu jemala veseli in živahni polet. V tem oziru so mu pač tudi drugi naši umetniki podobni. Koliko nadobudnih začetnikov smo že imeli, toda kje so tisti sadovi, ki smo si jih obetali od njih? Nekateri niso dovršili svojih šol, temveč so prej omagali, drugi so srečno končali svoj uk, pa so se pozneje zanemarili in so opešali in zaostali. Oplašil jih je prvi neuspeh. Tudi umetnik mora imeti ne le veselje do dela, ampak tudi vztrajnosti. Kakor ne pade nihče

PORTRET: JANEZ WOLF

učen z neba, pravitako se mora tudi umetnik vedno dalje učiti in učiti, mora se v svoje delo vglobiti in mora premišljevat. Premišljevanje je temelj umetnosti. Zato je Wolf prav govoril, da mora premišljevat, da mora iskati idej za svoje delo, samo ravnati bi se moral tudi po tem načelu. Premišljuje se pa težko po gostilnah in kavarnah, ampak v tih samoti. Es bildet ein Talent sich in der Stille. Za tako premišljevanje pa je Wolfu vsled nerednih življenjskih razmer nedostajalo časa. Najboljši čas za tako osnovno delo je bil izgubljen. Führich n. pr. je zvečer, ko so šli otroci počivat, vzel risanko v roke in risal, črtal, snoval, izpreminjal svoje osnutke, dan za dnevom. In niso li vsled tega njegove risbe tako veličastne, misli tako izvirne in globoke, izvršitev pa tako pesniško-ljubka? V njih se nahaja življenje — misel, plod globokega premišljevanja. Kakor ni govornik, kdor ne premišljuje, tako tudi ni slikar in sploh umetnik, kdor te skrivnosti ne ume. Kako izurjeno, blestečo tehniko je imel Juri Šubic, da so

ga zavidali celo znameniti slikarji. In vendar, žal, ni znal dovolj samostojno porabiti svojih velikih zmožnosti. Rajši je pomagal drugim izvrševati velike slike, kakor da bi sam snoval kako veliko delo. Zakaj pač? Njegovo življenje je bilo preburno, pre-raztreseno, premišljevatni ni imel prilike.

Ko bi bil Wolf bolj prodril v to skrivnost, bi se lahko ponašal z lepo množico pravih biserov slikarske umetnosti. Sicer mu pa mora biti slovenski narod hvaležen za to, kar mu je poklonil. Wolfu pa je zagotovljeno odlično mesto med slovenskimi umetniki, zlasti v cerkvenem slikarstvu, za vse čase.

Vrni se . . .

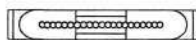
Zložil G. Koritnik.

Vrni se, vrni, zlatooko solnce,
duše nekdanje moj vsemočni kralj,
v krvavem škrlatu, v kraljevskem sijaju,
v brezmejnosti sinji prostranstev in dalj.

Težak mi je, tesen zrak mojega dneva,
a misel je lahka kot ptičja perot,
o, misel moja, v bolesi izprana,
kako se ji hoče miru in lepoti.

Sluti te duša, trepečejo ustne
v sladki zavesti, da bliža se dan,
da roka mi tvoja višine razmakne,
kjer z orli pomerim se smel in močan.

Izmučena, plaha se bliža do tebe,
kralj mojega jutra, da dvigneš jo spet —
moč, vrni se, vrni do mojega doma,
da vzljubim nanovo življenje in svet!

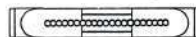
Jesen.

Zložil G. Koritnik.

Veter veje čez jesensko polje,
tihe žalosti rosi,
misl bridka pot je nastopila
mukotrpnih dni . . .

Listje pada na samotna pota,
pod nogó šumi —
glas skrivnostn na srce šepeče —
človek, to si ti . . .

Upi, nade padajo, trohnijo,
prazno je srce,
nekaj čaka v strahu in trepetu,
kaj samó ne ve . . .

V sveti noči.

Zložil dr. Ivan Pregelj.

Po miru klic iz prejšnjih dni,
po sreči težko koprnenje
v nemirnem srcu spet živi
in mi je v večje spet trpljenje,
kot rana, ki se razgnoji

in huje to je razbolenje,
ker stare boli ponovi —
Daj mi moči, daj mi moči,
ki vekom večnim si v rešenje,
Gospod in stvarstvo te noči! . . .

